

अध्याय ४५ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥	
श्रीपादगुरु कुरवपुरी। गुप्त राहून भक्त कैवारी ॥	
असा अनुभव साक्षात्कारी। सदाच घेती भक्तजन ॥१॥	
हैं ऐकून सुख जाहलें। मन माझें असे वेधलें ॥	
पुढें काय वृत्त घडलें। गुरुराया कृपें सांगणें ॥२॥	
असें प्रार्थी नामधारक। सिद्ध म्हणती शिष्या ऐक ॥	
गुरुकृपेचा तूं बालक। सांगण्या मन हर्षतें ॥३॥	
गुरुप्रेमाचा येत उमाळा। चित्तवृत्ति उल्हास पावल्या ॥	
अंबिकापुत्राची कथा तुला। पूर्वी असे सांगितली ॥४॥	
अंबिका करी प्रदोषव्रत। देहवासना असतां मृत ॥	
कारंजपुरी वन्हाडांत। जन्म पावली विप्रकुळीं ॥५॥	
अंबा भवानी नाम ठेविलें। कन्या गुण उत्तम दिसले ॥	
नातेवाईक आनंदले। मातापित्यास धन्यता ॥६॥	
त्याच ग्रामीं वर पाहून। झालें अंबेचें कन्यादान ॥	
शिवभक्त माधव ब्राह्मण। भार्या तशीच दैवबळें ॥७॥	
पूर्वजन्म संस्कार असे। अंबामाधव शुद्धमानसें ॥	
प्रदोषपूजन उत्तमसें। करितां शंकर प्रसन्न ॥८॥	
षोडशवर्षे अंबे झालीं। गर्भलक्षणें दिसूं लागलीं ॥	
दोनही घरे आनंदलीं। दिव्यज्ञान अंबा वदे ॥९॥	
कोठें कांहीं उणे नसत। वातावरण संतोषित ॥	
अंबा प्रसवे वरद सुत। जगदोद्धारक श्रीगुरु ॥१०॥	
सस्मितबाळ प्रणवोच्चारी। जातसंस्कार विप्र करी ॥	
विस्मय पावती नरनारी। नमन बाळा सर्वासह ॥११॥	
ज्योतिषी जन्मवेळ पाहुन। बोलती भविष्य वर्तवून ॥	
अवतारी बाळ गहन। गुरु सकळांचा निश्चयें ॥१२॥	

बालक विवाह न करी। कीर्ति पावेल बरवे परी ॥	
ज्याच्यावर हा कृपा करी। तोही सर्वा वंद्य होय ॥१३॥	
सकळ सिद्धी याच्या दासी। उणे न पडे कधीं कशासी ॥	
जी जी इच्छा वसे मानसीं। ती ती पूर्ण बाळकृपें ॥१४॥	
योगेश्वर धरा विश्वास। ऐकून हर्ष मातापित्यास ॥	
गौरवी गणकां बहुवस। श्रीपादलीला लक्षावी ॥१५॥	
ओंकारी बाळ पाहाण्या हर्ष। लोक पावती सुखसंतोष ॥	
कांहीं न घडावा दृष्टिदोष। असें जपती मातापिता ॥१६॥	
बाळ समर्थ बलवान। तेथें भीतीचें काय कारण ॥	
परंतु मायिक असे मन। लौकिकरीती सांभाळिती ॥१७॥	
शालिग्राम नक्षत्रनाम। नरहरी व्यवहारी नाम ॥	
ठेवून बारसा उत्तम। शास्त्रशुद्ध विप्र करी ॥१८॥	
शक तेराशेंपासून। पुढीलकाळीं येई दिसून ॥	
नरहरीचें अभयवचन। वैदिक धर्मा इतिहासीं ॥१९॥	
नांवे शास्त्ररूढीवरून। वैशाखीं हस्त द्वितीय चरण ॥	
शालिग्राम नामाभिधान। नृसिंह जयंती नरहरी ॥२०॥	
दिव्य जन्मोत्सव दिवस। पौषांत शुक्ल द्वितीयेस ॥	
अनन्यभावे नरहरीस। नमितां दत्त प्रसन्न ॥२१॥	
बाळ मोठा होऊं लागला। मातापित्या आनंद चढला ॥	
ओंकारावीण अन्य बोला। बाळ न वदे कधींही ॥२२॥	
त्यामुळे होती पुढें संचित। सर्वप्रयत्न व्यर्थ जात ॥	
म्हणती शिव शिव उमाकांत। अन्यपुत्रही जन्मा नये ॥२३॥	
नरहरीनें हें ऐकून। लोखंडाचें केलें सुवर्ण ॥	
पुन्हां हातीं लोह देऊन। परीक्षा पाहाती मातापिता ॥२४॥	
तेंही पाहातां सुवर्ण बनत। आईबाप आनंदभरित ॥	
बालक खुणेनें दाखवीत। मौंजीबंधन करावें ॥२५॥	

मग मी सर्वही बोलेन। माताजनक आनंदघन ॥	
म्हणती दसे बाळक सान। परी अमृतवल्ली असे ॥२६॥	
मातापित्याचा निश्चय झाला। उपनयन मुहूर्त ठरला ॥	
नवल वाटलें लोकांला। मुका मुलगा मुंज कशी ॥२७॥	
कांहीं कांहीं लोक म्हणती। आम्हांस कशासाठीं खंती ॥	
जननीजनक ठरविती। आपण मुकाट पहावें ॥२८॥	
नाना लोक नाना बोलती। उपनयन विधि चालती ॥	
शास्त्रशुद्ध संस्कार होती। उत्सव नेत्रदिपक ॥२९॥	
गायत्री मंत्रोपदेश कर्णी। होतां बाळ वदे वेदवाणी ॥	
मातापिता अंतःकर्णी। संतुष्ट, इतर विस्मित ॥३०॥	
आई मग भिक्षा घेऊन। आली बटूस सांगे वचन ॥	
भिक्षा मागून वेदाध्ययन। करण्या संस्कार होतसे ॥३१॥	
भिक्षा घालतां वेद वदून। बाळ बटु घेत भिक्षान्न ॥	
चारी वेदवाक्यें ऐकून। लोकांअवतार भासतसे ॥३२॥	
मग बाळ म्हणे मातेसी। आतां जातो तीर्थाटनासी ॥	
भिक्षा मागण्या बोध देसी। त्याचप्रमाणें वर्तेन मी ॥३३॥	
पुत्रबोल ऐकून नूतन। मातापित्यास समाधान ॥	
पण जाणार तो निघून। म्हणून कळवळ हुरहुर ॥३४॥	
आई सांगे आश्रमधर्म। ब्रह्मचर्य गृहस्थाश्रम ॥	
वानप्रस्थ संन्यासाश्रम। क्रम मोडणें योग्य नसे ॥३५॥	
पुत्र सांगत मातेप्रती। आयुष्य संपे शीघ्रगती ॥	
म्हणून धर्मा त्वरितगती। सुज्ञ नरें आचरावी ॥३६॥	
म्हणे धर्म पुढें करणें। तर तीं जाण मूर्ख लक्षणें ॥	
गेला दिवस पुन्हां येणें। शक्य कधींही न होतसे ॥३७॥	
मातेशिरीं ठेविला हस्त। तिला पूर्वजन्म स्मरत ॥	
श्रीपादगुरु हा बालदत्त। जाणून नमन करीतसे ॥३८॥	

म्हणे आम्हां आणिक बाळ । नसे तूंही दूर जाशील ॥
 आम्हांलागीं कोण पोषील । विचार सर्व करावा ॥३९॥
 तव बोधें शनिप्रदोषीं । शिवा पूजितां मन संतोषी ॥
 तुझ्या स्मरणें चित्त हर्षीं । निमग्न होतसे दयाळा ॥४०॥
 कृपेनें माझा पुत्र होसी । दृढभाव तुझ्या पदांसी ॥
 गुरु म्हणती तव मनासी । दुखवूं नको मम माते ॥४१॥
 साधुजनांसी संरक्षणें । हेंच आमचें कार्य जाणें ॥
 चारपुत्र व कन्या होणें । या पुढें तुला गे आई ॥४२॥
 दोन पुत्र झाल्यानंतर । माते निरोप दे सत्वर ॥
 राहीन अेक वर्षभर । माता रुकार देतसे ॥४३॥
 आशीर्वादें त्याच वर्षात । दोन जुळे पुत्र जन्मत ॥
 मोठेमोठे शास्त्रीपंडित । येऊन शिकती बटूकडे ॥४४॥
 सर्वत्र कीर्ति फांकली । ईश्वरमूर्ति प्रकटली ॥
 अपार यात्रा जमूं लागली । सर्वां नमन प्रेमभरें ॥४५॥
 त्रिमासी होतां बंधुबाळ । गुरु सांगती माते बाळ ॥
 करितील तुमचा सांभाळ । चिंता कांहीं न करावी ॥४६॥
 रुकार पाळ कृपा राहील । उगीच नको तळमळ ॥
 जेव्हां मम स्मरण कराल । तेव्हां दर्शन देईन ॥४७॥
 तीस वर्षान्तीं पुन्हां येईन । मातापित्या श्रीपाददर्शन ॥
 होतां स्वस्थ अंतःकरण । लोक विस्मित सगद्गद ॥४८॥
 सर्वा दिलें आशीर्वचन । काशीपुरीं गेले निघून ॥
 मणिकर्णिकेमध्ये स्नान । त्रिकाळ करिती श्रीगुरु ॥४९॥
 अष्टांग योग आचरून । तीव्र तप नित्य करून ॥
 राहतां अन्य साधुजन । विस्मित बाळास पाहुनी ॥५०॥
 वृद्ध कृष्ण सरस्वती । बहु काळींचे होते यती ॥
 सांगूं लागले सर्वांप्रती । बाळ अवतारी हा असे ॥५१॥

हे ब्रह्मज्ञानी कृष्णयती । बाळा संन्यास देऊं म्हणती ॥
 मूढ जन आम्हां हांसती । त्यांना सामर्थ्य समजेल ॥५२॥
 सर्व संन्यासी मान्य करिती । जाऊन बाळा विनविती ॥
 शंकराचार्य उद्धार करिती । पूर्वीं चतुर्थाश्रमाचा ॥५३॥
 अवतारी दिसतां आपण । संन्यासी होऊन आचरण ॥
 करितां साधुसंरक्षण । घडेल उद्धार धर्माचा ॥५४॥
 भविष्य घटी प्राप्त झाली । श्रीगुरूंनीं सिद्धता केली ॥
 आनंदे संन्यासी मंडळी । सर्वां नमस्कार असो ॥५५॥
 वृद्ध श्रीकृष्णयतींकडून । संन्यासदीक्षा स्वीकारून ॥
 दिव्यबाळा नामाभिधान । श्रीनृसिंह सरस्वती ॥५६॥
 त्यांना असो भावें नमन । श्रीशंकराचार्य अवतरून ॥
 अग्निहोत्र संन्यास दोन । ब्रह्मकर्म प्रस्थापिती ॥५७॥
 त्यांच्या परंपरेमधून । श्रीगुरु संन्यासी बनून ॥
 सुखी करिती संपूर्ण जन । नित्य नमन त्यांना असो ॥५८॥
 बद्रिकाश्रमादि तीर्थाटन । नवखंड पृथ्वी फिरून ॥
 ठायीं ठायीं दीक्षा देऊन । संप्रदाय दिव्य केला ॥५९॥
 दैवी सामर्थ्ये शिष्यजन । राहाती आश्रम पाळून ॥
 आदरिती इतर जन । धर्मनिष्ठा बळावलीं ॥६०॥
 अवताररहस्य हें असे । भावबुद्धीनें कळतसे ॥
 श्रीगुरु प्रयागीं येतसे । संगें असती शिष्य बहु ॥६१॥
 माधव विप्रा उपदेश । करून दिलासे संन्यास ॥
 ब्रह्मज्ञानें तृप्त मानस । मुख्य सात गुरुशिष्य ॥६२॥
 त्यांतील अेक शिष्य सिद्ध । नामधारक गुरु प्रसिद्ध ॥
 त्यांचा संवाद ग्रंथ शुद्ध । गुरुचरित्र तारी जनां ॥६३॥
 सशिष्य गुरु दक्षिणेस । कारंजपुरीं स्वग्रामास ॥
 येतां सर्वांचें मुदित मानस । उत्तम स्वागत होतसे ॥६४॥

माता पिता बंधु भगिनी । संतोषती गुरुला बघुनी ॥
 भेट आनंदाची म्हणुनी । घरांत सौख्य कितीतरी ॥६५॥
 घरोघरीं श्रीयतिपूजन । होतां तितकीं रूपें धरून ॥
 पूजेचा स्वीकार करून । आशीर्वचनें गांव सुखी ॥६६॥
 लोक म्हणती हा अवतार । याच्या कृपेनें निरंतर ॥
 सौख्य लाभेल इहपर । सर्व विनम्र गुरुपदीं ॥६७॥
 जननीजकां गुरु सांगती । आपणां नसे पुनरावृत्ती ॥
 पूर्वज वंशजांना भीती । आतां यमाची बाधेना ॥६८॥
 संन्यासग्रहणाचें हें फल । येतां तुमचा अंतकाल ॥
 आनंदें काशीस पोंचाल । तोंवर पुत्र पौत्र सौख्य ॥६९॥
 अष्टैश्वर्य बंधु भोगिती । धार्मिक दीर्घायुषी संतती ॥
 होत राहील नको खंती । आशीर्वाद कुळा असे ॥७०॥
 रत्नाई भगिनीस सांगती । तुझा पति होईल यती ॥
 मग पापें तुला बाधती । पूर्वजन्मींचा दोष जसे ॥७१॥
 शेजारी स्त्रीपुरुषांसी । विरोधें कलह लाविलासी ॥
 त्यामुळें पतिसौख्य तुजसी । दीर्घकाळ न मिळेल ॥७२॥
 गाय लाथिली त्या दोषासी । कुष्ठ होईल शरीरासी ॥
 फार दोष पूर्व जन्मासी । तशीच पुण्याई सबळ असे ॥७३॥
 उतारवयांत होतां कुष्ठ । भगिनी होईल माझी भेट ॥
 भीमातीरीं दक्षिणवाट । गंधर्वपुरीं मम वस्ती ॥७४॥
 पतिसेवा नित्य करावी । स्त्रियांना तीच गतिबरवी ॥
 चिंता कांहीं तूं न करावी । पतिसेवेत दक्ष रहा ॥७५॥
 सर्वांना दिलें आशीर्वचन । शिष्यांसह पुढें गमन ॥
 त्र्यंबकेश्वर तीर्थस्थान । त्रैमूर्ति शिवदत्त भेटी ॥७६॥
 पापनाशा ऋषि गौतम । तपें तोषवी शिवा परम ॥
 त्यामुळें गोदावरी उगम । प्रत्यक्ष गंगा प्रकटली ॥७७॥

शिवदत्त प्राचीन स्थान । सर्वा भावें असो नमन ॥
नाशिक क्षेत्रा गुरु येऊन । तटाक यात्रा आचरिती ॥७८॥
मंजरिकेस गुरु येती । तेथें माधवारण्य यती ॥
त्याचे मानसीं नृसिंहमूर्ती । तशीच गुरुमूर्ति दिसे ॥७९॥
त्यामुळें तो एकनिष्ठेनें । गुरुला स्तवीं सुमनानें ॥
मग गुरु त्यास प्रेमानें । आत्मस्वरूप दाविती ॥८०॥
आशीर्वाद देऊन पुढें जाती । वासर ब्रह्मेश्वरतीर्थी ॥
शिष्यांसह स्नान करिती । गोदातीर्षी तीर्थे बहु ॥८१॥
तेव्हां एक विप्र गंगेंत । प्राण देण्या जलीं शिरत ॥
गुरु सांगती शिष्यांप्रत । घेऊन या त्या ब्राह्मणा ॥८२॥
पुसों कोण काय कारण । शिष्य धावले तें ऐकून ॥
आणिती निरोप सांगून । विप्र येऊन नमीतसे ॥८३॥
गुरु म्हणती ब्राह्मणासी । कां तूं सुखें जीव त्यागिसी ॥
तो म्हणे त्रास बहुवसी । पोटशूळ अन्न वैरी ॥८४॥
गुरु सांगती भीती नाही । औषध देतो लवलाहीं ॥
आनंद विप्रा होऊन पाही । गुरुपदीं माथा ठेविला ॥८५॥
इतक्यांत तेथें स्नान आला । सायंदेव ब्राह्मण भला ॥
भक्तीनें नमी गुरुपदांला । नाम ग्राम गुरु पुसती ॥८६॥
सायंदेव नाम सांगत । कडगंची गांव असत ॥
एक वर्ष येथें राहात । ग्रामाधिकारी यवनाचा ॥८७॥
पूर्व पुण्याई थोर दिसे । म्हणुन ही भेट होतसे ॥
गुरुचरणां शरण असें । उद्धार माझा करावा ॥८८॥
संतोषोनी गुरु म्हणती । रहा सुखें नाहीच भीती ॥
शूली विप्रा आरोग्यप्राप्ती । होईल भोजन घालावें ॥८९॥
मग सायंदेव ब्राह्मण । सशिष्य भिक्षे गुरुचरण ॥
यावे प्रार्थी अनन्यशरण । मान्य विनंती गुरु करिती ॥९०॥

सर्व सायंदेवाजवळ । जातां सिद्धता दिसे सकळ ॥
आसन पृथक निर्मळ । विचित्र सुंदर रंग वल्ली ॥९१॥
षोडशोपचारें पूजन । पत्नी जाखाई जोडा छान ॥
गुरुचरण तीर्थ धरून । प्रोक्षिती भावें अंगावरी ॥९२॥
अपूप माषान्न पक्वान्न । षड्रस अन्नाचें भोजन ॥
सर्वजण तृप्त जेवून । शूली विप्रही सुखें जेवी ॥९३॥
औषध मिळे गुरुवचन । रोगी ब्राह्मणा समाधान ॥
सायंदेवही संतोषून । वंशोवंशीं धन्य म्हणे ॥९४॥
गंगा नदी पातक नाशी । ताप निवारी शीतलराशी ॥
कलततरू दैन्य नाशी । गुरुदर्शनें सर्व मिळे ॥९५॥
सुखी व्हावें वंशवर्धन । आपुली सेवा भावें घडून ॥
इहपर क्षेम समाधान । अशी प्रार्थना भावे करी ॥९६॥
नमी सायंदेव दंपती । श्रीगुरु तथास्तु म्हणती ॥
आशीर्वचने मनः शांती । होतां चित्त भारावले ॥९७॥
पोटशूली रोगी ब्राह्मण । नमी भावें गुरुचरण ॥
म्हणे उदेले पूर्वपुण्य । स्तुति करी उत्तमशी ॥९८॥
गुरुनृसिंह सरस्वती । दया करून सौख्य देती ॥
सर्वासह त्यांना प्रणती । चरणीं विनंती सेवा घडो ॥९९॥
गुरुकृपा कोणा न कळे । गुरुप्रेरणा करी सगळें ॥
पंचेचाळीस अध्याय झाले । घेतले कृपें श्रीदत्तें ॥१००॥

श्री गुरुदत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ४६वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः ॥
गुरुमूर्तीचें आशीर्वचन । लाभतां सायंदेवा समाधान ॥
श्रीगुरु करितां गमन । विप्र भावें विनवीतसे ॥११॥
प्रतिवर्षीं विप्रा यवन । घातपाती आणी मरण ॥
आज माझाही घेईल प्राण । जातां तिकडे गुरुराया ॥१२॥
पूर्वपुण्य बलवत्तर । म्हणून भेटले गुरुर ॥
मरण भीती गेली दूर । नमन असो गुरुपायां ॥१३॥
गुरु म्हणती सुखें जावें । क्रूर यवना तूं भेटावें ॥
संतोषवील तुला भावें । येसी परत येथें सुखें ॥१४॥
आल्याशिवाय जाणार नाहीं । गुरुवचनें निर्धार राही ॥
विप्र यवनाकडे जाई । परंतु चित्त गुरूकडे ॥१५॥
यवनासी कोप चढला । घरांत जाऊन पडुडला ॥
दचकून जागा जाहला । म्हणे विप्र मारी मला ॥१६॥
हृदयज्वाळा अनिवार । स्मरण जाहलें नंतर ॥
उठून येतसे बाहेर । सायंदेवा पुसतसे ॥१७॥
कोणी बोलाविलें तुजसी । संतोषोनी जावें घरासी ॥
वस्त्रें भूषणें देई त्यासी । विप्र आनंदें परतला ॥१८॥
गुरुरायाचे धरी चरण । सांगे सकळ वर्तमान ॥
म्हणें तुम्हांसर्वें येईन । गुरुपद हे तारक ॥१९॥
गुरु सांगती ब्राह्मणासी । करूं नको चिंता मानसीं ॥
भीमाअमरजा संगमासी । पुढें राहूं ठेव मनीं ॥१०॥
तुझा ग्राम असे जवळ । पंधरा वर्षांनीं भेटशील ॥
तूझीं दुःखें गेली सकळ । सौख्यभरें असावें ॥११॥
सायंदेवास शांतवून । गुरु करिती पुढें गमन ॥
शिष्यासह गेले निघून । श्रीवैजनाथ क्षेत्रासी ॥१२॥

शिष्यसमुदाय वाढला । गुरूला भक्त-कळवळा ॥
साधुजनांचे रक्षणाला । गुरु करिती तीर्थाटन ॥१३॥
ज्योतिर्लिंग श्रीवैजनाथ । क्षेत्रीं गुप्त गुरु समर्थ ॥
भावबळानें गुरुनाथ । भक्तकामना पुरविती ॥१४॥
शिष्य चतुर्थाश्रमी संन्यासी । त्यांना धाडिती तीर्थयात्रांसी ॥
ठेवून घेती सिद्ध शिष्यासी । एक वर्ष गुप्तकाळीं ॥१५॥
शिष्य म्हणती हात जोडून । श्रीगुरुपदीं आम्ही लीन ॥
सर्वतीर्थें गुरुचरण । सोडून दूर लोटूं नका ॥१६॥
सर्व सत्य गुरु म्हणती । पण तुम्ही संन्यासी यती ॥
तीर्थक्षेत्रीं ठेवून प्रीती । आचरा विधि आरंभीं ॥१७॥
मग एकाठार्थी रहावें । चित्त स्थिर होई स्वभावें ॥
शिष्य विनविती सांगावें । कोणतीं तीर्थें आचरावीं ॥१८॥
गुरु सांगती तीर्थराज । काशीक्षेत्र दिव्यविराज ॥
तेथें नांदे विश्वेश अज । वाराणसी मुक्तिपुरी ॥१९॥
गंगायमुना सरस्वती । प्रयागीं संगम पावती ॥
गयेंत पितरां सद्गति । लाभें पिंड-प्रदानें ॥२०॥
बद्रिनारायण केदार । हरिद्वार हिमाद्रि थोर ॥
गंगासागर जगन्नाथपुर । रामेश्वर लंकापुरी ॥२१॥
कन्याकुमारी गोकर्ण क्षेत्र । द्वारका गिर अबू पवित्र ॥
अवंति काश्मीर कुरुक्षेत्र । मथुरामाया अयोध्या ॥२२॥
नर्मदा गोदा कृष्णा कावेरी । कांची तुंगा व्यंकटगिरी ॥
हरिहर कल्याणनगरी । पंढरी करवीर कोकण ॥२३॥
कृष्णा पंचगंगा संगम । ज्योतिर्लिंगे द्वादश उत्तम ॥
देखतां नद्यांचा संगम । तीर्थयात्रा कराव्या ॥२४॥
तीर्थें असती अगणित । जीं जीं भेटतील मार्गांत ॥
तीं तीं आचरावीं समस्त । सर्वत्र एक परमात्मा ॥२५॥

बहुधान्य संवत्सरासी । यावें क्षेत्रीं श्रीशैल्यासी ॥
तेव्हां तेथें भेट आम्हांसी । होईल आतां चलावें ॥२६॥
माझी कृपा तुमच्यावरी । उणे पडेना तिळभरी ॥
गुरुप्रेम शिष्य-अंतरीं । आज्ञा गुरूची पाळिती ॥२७॥
सिद्ध सांगती नामधारकासी । शिष्य गेले तीर्थयात्रांसी ॥
गुरुकृपेनें मी सेवेसी । होतो वैजनाथ क्षेत्रीं ॥२८॥
महिमा प्रकटला बहुत । दर्शना साधुअसाधु धूर्त ॥
येती परंतु गुरु गुप्त । भाविक जनां प्रत्यय ये ॥२९॥
एक मुनी दर्शना येत । उपदेश द्यावा म्हणत ॥
गुरूवीण मुनी बनत । हें आश्चर्य गुरु म्हणती ॥३०॥
मुनी सांगे गुरु असत । निष्ठुरवचनें ताडीत ॥
मला कांहीं न शिकवीत । अकृत्य सेवा सांगतसे ॥३१॥
त्यामुळे निघालों कोपून । गुरु सांगती तें ऐकून ॥
मति स्थिर नाही म्हणून । आत्मघातकी झालासी ॥३२॥
आपल्या गुरूसी निंदिसी । सेवाभाव नाही तुजसी ॥
मुनी विनवी सेवा कैसी । करावी दयाळा सांगावें ॥३३॥
मग गुरु म्हणती त्यासी । अक विप्रा स्वस्थ चित्तेसी ॥
ईश्वरासम श्रीगुरूसी । मानून सेवा करावी ॥३४॥
कथा असे महाभारती । शिष्यमानस दृढ पहाती ॥
मग कृपेनें विद्या देती । हस्त मस्तकीं ठेवून ॥३५॥
धौम्यऋषीचे शिष्य तीन । उपमन्यु बैद अरुण ॥
सेवेविषयीं अतिनिपुण । अरुणा गुरु आज्ञापी ॥३६॥
काननीं असे साळीशेत । त्याला लाव पाणी त्वरित ॥
शिष्य सत्वर तेथें जात । शेत उंचभागीं दिसे ॥३७॥
कालवा खालीं वहातसे । त्यांत दगड घालीतसे ॥
परंतु बांध फुटतसे । पाणी धडाड जोराचें ॥३८॥

धोंडे पाषाण न ठरती । शिष्या शंका उपजे चित्तीं ॥
प्रवाहीं पडून तो शेतीं । पाणी चढवी पाटानें ॥३९॥
अस्तमान होऊन गेला । आश्रमा शिष्य नाही आला ॥
हें पाहून गुरु शिष्याला । शोधण्या पोंचले रानांत ॥४०॥
उदक येतसे शेतांत । परंतु शिष्य तेथें नसत ॥
मोठयानें धौम्य हाकारीत । जलांत शिष्य ओ देई ॥४१॥
सत्वर निघून बाहेर । गुरूला घाली नमस्कार ॥
ऋषीला येई गहिवर । कृपाहस्त शिरीं ठेवी ॥४२॥
अरुणा सकळ विद्याप्राप्त । वेदशास्त्र संपन्न होत ॥
गुरुआज्ञेनें घरीं जात । धन्य धन्य धौम्यऋषि ॥४३॥
दुसरा शिष्य बैद असे । गुरुआज्ञेनें निघतसे ॥
शेताची राखण करीतसे । धान्य पिकवी काननीं ॥४४॥
मग कळवी स्वगुरूस । गुरु म्हणती आण साळीस ॥
रेडा जुंपोनी गाडियास । शिष्य शेतांत पोंचला ॥४५॥
गाडाभरी शिष्य साळीनें । रेडा ओढी एका बाजूनें ॥
स्वतः दुसरी बाजू धरणें । परंतु न झेपे ओढण्या ॥४६॥
गळ्यास बांधी जूं आपण । रेडा बसे चिखल पाहून ॥
तो न उठे कांहीं करून । दोरी सोडिली रेड्याची ॥४७॥
गाडा काढीतसे बाहेर । एकटा ओढी श्रम अपार ॥
गुरुसेवेत प्राण जाणार । वाटतां सन्मुख धौम्यगुरु ॥४८॥
पोटीं धरून कुरवाळी । म्हणे शिष्या शिकस्त झाली ॥
कृपेचा हस्त ठेवी मौलीं । विद्या संपन्न शिष्य बने ॥४९॥
गुरुचा मिळे आशीर्वाद । समर्थ झाला शिष्य बैद ॥
घरीं जाई होत प्रमोद । गुरूची कृपा धन्य असे ॥५०॥
तृतीय शिष्य उपमन्यूस । आहार असे बहुवस ॥
सांगती गुरु जा रानात । गुरें चारण्या नेहमीं ॥५१॥

वर्नी जात गुरें घेऊन । भूक लागतां ये परतून ॥
गुरु बोलती रागें भरून । सत्वर येणें न करावें ॥५२॥

सविता जाय अस्तमानीं । तोंवर राखीं गुरें रानीं ॥
संध्याकाळीं यावें सदनीं । गुरें घेऊन सदोदित ॥५३॥

मग शिष्य तसा वागत । विप्रघरें चार वनांत ॥
दुपारीं तेथें भिक्षा मागत । आणि जेवी पोटभरी ॥५४॥

एकदां गुरु त्या विचारी । भूक वारिसी कोण्यापरी ॥
शिष्य सांगे अवस्था खरी । त्यामुळें धौम्य कोपतसे ॥५५॥

आम्हांवीण कसें भोजन । घरीं आणून दे भिक्षान्न ॥
शिष्य करी तसें वर्तन । दुसरी भिक्षा मागे पुन्हां ॥५६॥

पुढें धौम्यऋषि विचारी । पुष्ट होसी कवणेपरी ॥
शिष्यबोल ऐकिल्यावरी । दोन्ही भिक्षा आण म्हणे ॥५७॥

उपमन्यु तसा वागत । वत्सें गाईचें दूध पीत ॥
तेव्हां कांहीं असे गळत । धरून शिष्य तें पिई ॥५८॥

त्यामुळें अधिक पुष्ट होत । गुरुजी पुन्हां विचारीत ॥
उपमन्यु सत्य सांगत । गुरुपरीक्षा पहाती ॥५९॥

उष्टें दूध मतिहानि करी । तरी त्याचा तूं त्याग करी ॥
गुरुवाणी शिष्य आदरी । दुसऱ्यादिनीं रानांत ॥६०॥

रुईचा चीक असे गळत । तो पाहून शिष्य म्हणत ॥
झाडाचें दूध शुद्ध दिसत । जमवी द्रोणांत त्वरेंने ॥६१॥

तेव्हां कांहीं जात डोळ्यांत । त्यामुळें त्याची दृष्टिजात ॥
गुरांमागें तशा स्थितींत । जातां कूपांत तो पडे ॥६२॥

होऊन गेला अस्तमान । शिष्य आला नाही म्हणून ॥
धौम्य गेला वर्नी निघून । काननीं गुरें पाहिलीं ॥६३॥

परंतु शिष्य न दिसत । गुरू मोठ्यानें हाकारीत ॥
विहिरीमधुन ओ देत । आणि शिष्य सांगे स्थिती ॥६४॥

धौम्यऋषि कळवळून । दृष्टि देत मंत्र सांगून ॥
शिष्या गह्रिवर दाटून । गुरुचरणीं मिठी घाली ॥६५॥

गुरुला शिष्यप्रेम अपार । शिरीं ठेविला प्रसादकर ॥
विद्यासंपन्न शिष्यवर । गुरुकृपेनें सुखी असे ॥६६॥

उपमन्यु शिष्य विख्यात । उत्तंक पावला महत्त्व ॥
जनमेजय सर्पसत्रांत । दिसे गुरुकृपा ओघवती ॥६७॥

अमाप गुरुसेवावर्तन । ऐकून पस्तावे ब्राह्मण ॥
अश्रु गळती नेत्रांतून । गुरुसी मुनी प्रार्थितसे ॥६८॥

गुरु त्यावर कृपा करिती । स्वगुरूकडे जावें म्हणती ॥
नमितां संतोष गुरुचिर्ती । होईल, निःशंक असावें ॥६९॥

ऐकून मुनी तसा वागत । भिल्लवडीस गुरु येत ॥
राहती औदुंबर झाडींत । पश्चिम तीर कृष्णेचा ॥७०॥

पूर्वतीरीं भुवनेश्वरी । शिवमंदिर कृष्णेदरीं ॥
शिवशक्ति महिमा अपारी । प्राचीन सिद्ध स्थानाचा ॥७१॥

श्रीदत्तक्षेत्र औदुंबर । सेवें तरती नारीनर ॥
श्रीदेवदत्त गुरुवर । भक्तकामना पुरविती ॥७२॥

कोल्हापुरीं ऐक ब्राह्मण । असे वेद शास्त्र संपन्न ॥
त्याचा पुत्र मंद जन्मून । लोकीं उपहास पावला ॥७३॥

माताजनक होतां मृत । जर्नीं निंदा झाली बहुत ॥
मनीं खोचून निघे त्वरित । आला भुवनेश्वरीकडे ॥७४॥

पूर्वजन्म पाप दारुण । म्हणून निर्बुद्ध होता शीण ॥
मातापित्या आलें दूषण । म्हणे दिव्यत्व करावें ॥७५॥

येथें देवी भुवनेश्वरी । धरणें धरतो तिचें द्वारीं ॥
असा बाळ निर्धार करी । बसे नमून देवीकडे ॥७६॥

उपोषित दिवस तीन । परंतु देवी नाही प्रसन्न ॥
देवीस अर्पी जीभ कापून । सांगें शीरही अर्पिन ॥७७॥

बाळा देवी स्वप्नीं सांगत । गुरु औदुंबरीं वसत ॥
तेथें जावें भावें त्वरित । कामना पूर्ण होईल ॥७८॥

बाळ येई प्रवाहांतून । गुरुचरणीं झाला लीन ॥
गुरु देती आशीर्वचन । बाळमस्तकीं कृपाहस्त ॥७९॥

जिव्हा आली विद्वान होत । गद्गद प्रार्थी जोडी हस्त ॥
कीर्ति अपार पसरत । सर्वां नमस्कार असो ॥८०॥

चारमास तेथ राहून । गुरुपुढें करिती गमन ॥
मार्कंडेयस्थान प्राचीन । कृष्णावरुणा संगम ॥८१॥

तेथून कृष्णागंगा संगम । अमरापूर पूर्वग्राम ॥
कृष्णातीर दिशा पश्चिम । औदुंबरीं गुरु वसती ॥८२॥

शिरोळग्रामीं गुरुवर । येतां लागली भूक फार ॥
जवळ सात्त्विक विप्रघर । वाढा भिक्षा सांगती ॥८३॥

ब्राह्मण तेव्हां घरीं नसत । द्विजभार्या आसन देत ॥
भिक्षा घेऊन पति त्वरित । येती तोंवर बसा म्हणे ॥८४॥

गुरुवरा नसे सवड । जोंधळ्याची पेजही वाढ ॥
असें सांगून घेती दगड । भोजनपात्र तें केलें ॥८५॥

पातळ कण्या केल्या प्राशन । प्रेमें दिलें आशीर्वचन ॥
भोजन पात्राचें पूजन । करून सुखी असावें ॥८६॥

हस्त खुणा पाषाणावर । असती त्या देखती नर ॥
भोजनपात्राचे मंदिर । शिरोळांत भक्त सुखा ॥८७॥

ब्राह्मण उत्कर्ष पावत । संततीं संपत्तीनें युक्त ॥
वंशविद्वान गुरुभक्त । सौख्य भोगीं गुरुकृपें ॥८८॥

अमरापुरीं एक ब्राह्मण । गरीब मागत भिक्षान्न ॥
पंचमहायज्ञ मनापासून । करी कांताही सस्मित ॥८९॥

अंगणीं असे घेवडवेल । त्यावर शेंगा सदाकाळ ॥
ज्यादिनीं भिक्षा न मिळेल । तेव्हां आहार भाजीचा ॥९०॥

अध्याय ४७वा

भिक्षेस गुरु त्याकडे जाती । भक्तिभावें पूजी दंपती ॥
भाजी खाऊन तृप्त होती । आशीर्वाद विप्रा दिला ॥११॥
गुरु घेवडवेल छेदिते । संगर्मी औदुंबरीं जाती ॥
विप्रकुटुंबा झाली खंती । ब्राह्मण सर्वा समजावी ॥१२॥
आपल्या प्रारब्धानुसार । सर्वही घडे निरंतर ॥
दृढभाव ईश्वरावर । ठेवून वागणें संसारीं ॥१३॥
गुरु देती आशीर्वचन । लाभेल सुख समाधान ॥
गुरूला नको वेल म्हणून । काढून टाकी समूळ ॥१४॥
खालीं घागर सांपडली । सुवर्णानें पूर्ण भरली ॥
विप्रमंडळी संतोषली । गुरूला पूजिती संगर्मी ॥१५॥
विप्र करी सर्व कथन । गुरु सांगती समाधान ॥
रहावें आचार पाळून । सुपुत्र श्रीमंत नांदाल ॥१६॥
राखा गुप्त वृत्त सकळ । वंशोवंशीं कृपा राहिल ॥
श्रीगुरूचें चरण कमळ । वंदून विप्र सुखी असे ॥१७॥
दैवें उणा असेल नरू । त्यानें भजावा भावें गुरु ॥
सुख भोगून भवपारु । होईल सत्य गुरुकृपें ॥१८॥
गुरुपदीं हवा विश्वास । मग न करी गुरु उदास ॥
हा अनुभव नित्य सर्वास । दृढभक्तीनें लाभतसे ॥१९॥
सर्वा भावें असो नमन । शेचाळिसावा अध्याय पूर्ण ॥
गुरुराज दत्तांस अर्पण । घेती कृपाळु भक्तसुखा ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयर्पणमस्तु

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः॥
श्रीपादस्थान पूर्वपार । कुरुंदवाड कुरवपूर ॥
संगमक्षेत्र महिमा थोर । कृष्णावेणी पंचगंगा ॥१॥
ठायीं ठायीं कृष्णानदींत । दिव्यतीर्थे अनंत असत ॥
अमरेश्वर संगर्मी वसत । कृष्णाकांठ गुरुप्रिय ॥२॥
श्रीपादस्थान मनोरम । औदुंबरीं पुरुषोत्तम ॥
क्षेत्र प्रख्यात अनुपम । सेवून भक्त तरताती ॥३॥
श्रीगुरु येणार म्हणून । अेक योगी समाधि लावून ॥
बसले परंतु दर्शन । त्यांना न घडे श्रीगुरूचें ॥४॥
बारा वर्षे गुरु राहाती । योगीपुरुष न जाणती ॥
गुरु जातां कळली स्थिती । संकोचून शरणागत ॥५॥
गोरक्षनाथ गुप्त होती । श्रीदत्त त्याला पकडिती ॥
परंतु दत्त गुप्त होती । तेव्हां गोरक्ष असमर्थ ॥६॥
मत्स्येंद्रगुरूनें बोधून । श्रीदत्तपदीं केला लीन ॥
गोरक्ष शरण जाऊन । श्रीदत्तकृपा मिळवीतसे ॥७॥
नाना योगी समाधि लावून । करिती परब्रह्मचिंतन ॥
परंतु होतां विविध ज्ञान । ध्येय मार्ग चलित बने ॥८॥
म्हणून भगवंत गीतेंत । व्हावें गुरूस शरणागत ॥
मग श्रीगुरु कृपावंत । असें सांगती सर्वांना ॥९॥
तोच भाव येथें दिसत । पुरुषोत्तम गुरु असत ॥
त्यांना करुया प्रणिपात । श्रीगुरुदत्ता पावगा ॥१०॥
औदुंबरीं गुप्त रहाती । भक्त कामना पुरविती ॥
काननीं जरी गुरुची वस्ती । कस्तुरी गुप्त कशी राही ॥११॥
गुरुरायाचा थोर महिमा । पाळावया आचारा धर्मा ॥
भक्तकैवारी पादपद्मा । भजावें सार हें असे ॥१२॥

गुरूलीला गोड बहुत । नाना आपदा संसारांत ॥
निरसून व्हावें सौख्य प्राप्त । यासाठीं गुरूसेवा हवी ॥१३॥
गुरुर भाव जडेल । असा प्रसाद करा विमल ॥
ऐकून सिद्धा कळकळ । नामधारका आशवासी ॥१४॥
नामधारक प्रेमें पुसत । गुरूला औदुंबर आवडत ॥
याचें कारण काय असत । उपजे कृपा सिद्धासी ॥१५॥
आवडे गुरूस औदुंबर । सांगती नृसिंह अवतार ॥
हिरण्यकशिपु केला ठार । नखें अपार तापर्ली ॥१६॥
शरीर ताप घालविण्यास । लक्ष्मी औदुंबर-फळांस ॥
आणून देतां नरहरीस । नखें रोवितां शांति मिळे ॥१७॥
लक्ष्मीनृसिंह आशीर्वाद । औदुंबरा देती समोद ॥
तुला सेवी त्यास आनंद । होईल सत्य पुण्य वृक्षा ॥१८॥
श्रीगुरु नृसिंहावतार । अधर्माचा कोप अपार ॥
तो जाऊन शांत शरीर । होण्या निवास औदुंबरीं ॥१९॥
पवित्र वृक्ष औदुंबर । गुरूला आवडे निरंतर ॥
संगर्मी देव अमरेश्वर । कृष्णेंत दिव्य अष्ट तीर्थे ॥२०॥
अमरेश्वर संनिधानीं । वसती चौसष्ट योगिनी ॥
त्या नित्य नमस्कारूनी । नेती जलीं श्रीगुरूला ॥२१॥
कृष्णानदीच्या कांठावर । शेत राखीत अेक नर ॥
गंगानुज लक्ष्मी सादर । योगिनींसह गुरु जाती ॥२२॥
जलांतून श्रीगुरु येती । गांवांत भिक्षे न फिरती ॥
म्हणून पाळत राखिती । संगर्मी कांहीं ब्राह्मण ॥२३॥
भय उपजे माध्यान्हकाळीं । घरीं निघती मग तत्काळीं ॥
गंगानुजा बुद्धि उदेली । गुरूसह जलीं जावया ॥२४॥
एके दिवशीं तसा तो जात । हळुहळु मागून दडत ॥
कृष्णा दुभंगे वाट मिळत । आंत नगरी रत्नवती ॥२५॥

योगिनी गुरुस पूजिती । श्रीगुरु आशीर्वाद देती ॥
गंगानुजा गुरु पुसती । दीनवदनं तो प्रार्थी ॥२६॥
गुरु सांगती प्रेमें त्यासी । भिऊं नको रहा सुखेंसी ॥
जें जें मनीं तूं इच्छिती । तें तें तुला मिळेल ॥२७॥
योगिनीकडे गुरु जेवून । नरासह आले निघून ॥
गुरुमहिमा गुप्त राखून । आज्ञेसम नर वागे ॥२८॥
करितां शेताची राखण । मिळालें अकस्मात धन ॥
गुरूला नित्य भावें भजून । रहातां सौख्य नरा मिळे ॥२९॥
माघ पौर्णिमा पर्वणीसी । त्रिस्थळी करावी भावेंसी ॥
असें अकतों नर गुरूसी । सांगतां गुरु म्हणाले ॥३०॥
कृष्णा-पंचगंगा संगम । प्रयाग तीर्थ अनुपम ॥
काशीपुरी जुगुळग्राम । दक्षिण गया करवीर ॥३१॥
प्रत्यक्ष येसी तर दावीन । धर आसन व्याघ्राजिन ॥
रहा स्वस्थ डोळे मिटून । गुरु प्रयागीं पोचले ॥३२॥
सकाळीं संगमीं स्नान । दुपारीं काशींत जाऊन ॥
पुढें गया तीर्थ करून । सायंकाळीं गुरु येती ॥३३॥
गंगानुज नाव चालवी । त्यावर गुरुकृपा बरवी ॥
गुरुचरणीं भाव ठेवी । सपुत्र श्रीमंत सुखी असे ॥३४॥
औदुंबरापाशी कानन । जनां वाटे भय दारुण ॥
परंतु पुढें दिव्य महान । नृसिंहवाडी क्षेत्र बने ॥३५॥
औदुंबराचे शांत छायेंत । श्रीगुरु पादुका ठेवीत ॥
अन्नपूर्णे रहा म्हणत । जन-कामना पुरवाया ॥३६॥
सांगती चौसष्ट योगिनींसी । असावें पादुकास्थळासी ॥
त्रिविधताप निरसनासी । लोक येतील या स्थानीं ॥३७॥
स्थान होईल फार प्रख्यात । तुम्हां आशीर्वाद असत ॥
योगिनी अन्नपूर्णेसहित । प्रसन्न पादुका-भक्तांना ॥३८॥

येथून प्रकट पूर्वेसी । भीमाअमरजासंगमासी ॥
आतां जाणार चिंता मानसीं । तुम्हीं कांहीं न करावी ॥३९॥
आमुचें स्थान येथे असे । गुप्त तरी जागृत वसें ॥
भजावें पवित्र मानसें । अनुभव सदा येईल ॥४०॥
भावें जे जन सेवितील । त्यांच्या कामना पुरतील ॥
माझे स्थान पवित्र निर्मळा जन राखोत सर्वदा ॥४१॥
हें स्थान नरसिंहवाडी । सुभक्तांच्या पुरती कोडी ॥
प्रत्यय येती घडी घडी । क्षोभ कोणी करूं नये ॥४२॥
प्रदक्षिणा वाचन श्रवण । अभिषेक पूजन गायन ॥
श्राद्ध पिंडप्रदान भजन । स्नान दान जपा यश ॥४३॥
त्रिविधताप हरतील । इहपर सौख्य मिळेल ॥
गुरुसेवा परम विमल । विविध प्रकारें करावी ॥४४॥
पिशाच्च-बाधा अपस्मार । कुष्ट शूल नाना विकार ॥
जाऊन, आरोग्य निरंतर । गुरुसेवेनें लाभतसे ॥४५॥
धनधान्य लग्न संतान । विद्या यश मान सन्मान ॥
ऐश्वर्य आयुष्य आत्मज्ञान । कल्याण लाभे लोकांना ॥४६॥
सिद्ध नामधारका सांगत । त्यांना साष्टांग प्रणिपात ॥
अमरेश्वरा गुरु पुसत । गेले पूर्वेस धर्मकाजा ॥४७॥
तिकडे क्रूर राजा यवन । रक्षण्या हवे वैदिक जन ॥
गुरु अवतारवर्तन । सूक्ष्म विचार करावा ॥४८॥
दिलें लोकां अभयदान । गुरुलीला सूक्ष्म गहन ॥
त्यांना असो भावें नमन । रक्षिती भक्तां मार्गें पुढें ॥४९॥
गुरुस्थानमहिमा थोर । शिरोळग्रामीं गंगाधर ॥
संततिसाठीं चिंतातुर । झाले पुत्र न राहती ॥५०॥
ब्राह्मणी विचारी विप्रांसी । ते सांगती पूर्वजन्मासी ॥
तुझा दोष द्रव्य हरिसी । शौनक गोत्री द्विजाचें ॥५१॥

द्रव्या करितां गतप्राण । पिशाच्च झालासे ब्राह्मण ॥
तुझ्या पुत्रां आणी मरण । पूर्वपापें दुःख देती ॥५२॥
तरी आतां शत द्रव्यास । द्यावें शौनक गोत्रजास ॥
ऐकतां दुःख ब्राह्मणीस । म्हणे गरीब काय करू ॥५३॥
मग विप्र तिला सांगती । श्रीनरसिंह सरस्वती ॥
पादुका कृष्णातीरीं असती । भक्तरक्षक मनोहर ॥५४॥
तरी भावें तिकडे जावें । औदुंबरीं एकनिष्ठ सेवावें ॥
तुम्हां तारील तो स्वभावें । श्रीगुरुदत्त कृपाळू ॥५५॥
त्याप्रमाणें सेवा करीत । तिसऱ्या रात्रीं स्वप्न होत ॥
पिशाच्च विप्र उद्गारत । द्रव्य अजून कां नाही ॥५६॥
जर धन नाही दिलेंस । तर पूर्ण खंडीन वंश ॥
म्हणून आला मारावयास । ब्राह्मणी भिऊन पळाली ॥५७॥
औदुंबरा आड पोचली । तेथें दिसे गुरुमाउली ॥
गुरुपाठीमागें दडली । गुरु देती अभय तिला ॥५८॥
गुरु पुसती त्या भूतांसी । सांगे भूत मम द्रव्यासी ॥
अपहारिलें पूर्वजन्मासी । हिनें म्हणून पीडितों ॥५९॥
तुम्ही यति थोर तापसी । करूं नका पक्षपातासी ॥
श्रीगुरु म्हणती कोपेंसी । भक्तजनां रक्षीन मी ॥६०॥
जरी ऐकसी तुझे हित । तरी देई त्यामुळे तृप्त ॥
व्हावें, जाईल पिशाच्चत्व । नातरी नीघ येथून ॥६१॥
गुरुवचनें विनम्र भूत । श्रीगुरु नारीस सांगत ॥
जशी तुझी शक्ति असत । त्यासम धन अर्पावें ॥६२॥
क्रियाकर्म गति बरवी । दहा दिवस सेवा करावी ॥
त्यापरी ती वागें स्वभावीं । परत स्वप्न होत तिला ॥६३॥
गुरु दोन नारळ देती । विप्रस्त्रीची ओंटी भरिती ॥
दोन गुणी बाळक होती । रहा म्हणती सुखानें ॥६४॥

ब्राह्मणभार्या आनंदत । दोन मुलगे तिला होत ॥
 व्रतबंध ज्येष्ठा धरीत । धाकट्याचें चौलकर्म ॥६५॥
 सर्वसिद्धता असे झाली । रात्रीं व्याधि धाकट्या उठली ॥
 धनुर्वात सर्वांग पिळी । बालक मृत्यु पावला ॥६६॥
 द्विजदंपत्य दुःख करी । म्हणे देवा श्रीगुरुहरी ॥
 आशा दावून आम्हां पुरी । कैवारी मात्र न होसी ॥६७॥
 तुझे कृपे बाळ वांचलें । तेंही यमास आवडले ॥
 द्विजभार्ये दुःख झोंबलें । प्रेत धरून बसली ती ॥६८॥
 लोक मागती त्या प्रेताला । ब्राह्मणी करी आकांताला ॥
 म्हणे आपणांसहित जाळा । म्हणती द्विज काय हे ॥६९॥
 संध्याकाळचा मृत्यु आला । दुसऱ्या दिनीं मध्यान्ह झाला ॥
 निरुपायानें लोक बोलला । दिसे कर्कशा ही नारी ॥७०॥
 इतक्यांत एक ब्रह्मचारी । तेथें येऊन बोध करी ॥
 काळ सर्वांचा अधिकारी । देवही मृत्यू पावती ॥७१॥
 पंचभूतांचा देहमेळ । प्राण निघतां होतो विफळ ॥
 तेथें शोक असे निर्फळ । दुःख कासया करावें ॥७२॥
 जरी पुत्र तुझा म्हणसी । आठव तुझ्या पूर्वजन्मासी ॥
 कोण पति मुलगा तुजसी । कोठें असती सांग मला ॥७३॥
 नदीमध्ये काष्ठें वाहाती । योगायोगें एकत्र मिळती ॥
 पुन्हां तींही विभक्त होती । त्यापरी संसार हा असे ॥७४॥
 पाण्यावरचा बुडबुडा । तसा अस्थिर देह बापुडा ॥
 जीव जातां पडे उघडा । अगे शोक टाक आतां ॥७५॥
 ऐकतां ब्रह्मचारी बोल । नारी म्हणे सत्य सकळ ॥
 मला तारक गुरुबोल । कसे निष्फळ ते होती ॥७६॥
 प्रारब्ध प्रमाण म्हणावें । मग गुरुस कां सेवावें ॥
 गुरु तारील मला भावें । सर्व विस्मय पावले ॥७७॥

पाहून सबळ विश्वास । ब्रह्मचारी म्हणे नारीस ॥
 जावें आतां गुरुस्थळास । असें सांगून तो गेला ॥७८॥
 ब्रह्मचारी वेष धरून । भक्तांसाठीं तो भगवान ॥
 श्रीगुरु येत कळवळून । उपाय कथून गेलासे ॥७९॥
 निष्ठा पाही ज्ञान बोधून । दृढभावे तरती जन ॥
 हें लोकांस उदाहरण । दावी श्रीगुरु लक्षावें ॥८०॥
 गुरुराया तुला नमन । आम्ही जीव फार अज्ञान ॥
 घ्यावें प्रेमानें सांभाळून । दृढभाव मनीं वसो ॥८१॥
 जनसांगणें नाकारून । नारी गेली प्रेत घेऊन ॥
 लोक म्हणती अस्तमान । आतां घरीं चलावें ॥८२॥
 शिरोळीं लोक परतले । आईबाप वनीं राहिले ॥
 चोरभय नसे भासलें । पुत्रप्रेमापुढे तेव्हां ॥८३॥
 रानीं पादुका गुरुस्थान । तेथें गुरूला आठवून ॥
 पुत्र शोकश्रम होऊन । झोंप त्यांना लागली ॥८४॥
 गुरुमूर्ति स्वर्णीं दिसत । ब्राह्मणीला प्रेमें म्हणत ॥
 प्राणवायु बाहेर जात । तो पुन्हां प्रेतीं घातला ॥८५॥
 आतां आक्रोश नको करुं । जिवंत होईल कुमरु ॥
 सुखें रहा आनंदभरु । माझी कृपा तुझ्यावरी ॥८६॥
 जागी होतां स्वप्न पाहून । बाळ जिवंत आई म्हणून ॥
 भूक लागली मज पाजून । दूध द्यावया सांगतसे ॥८७॥
 नारी पतीलागीं उठवी । दंपती आनंदे स्वभावीं ॥
 गुरुपादुकापूजा बरवी । करून प्रार्थी भक्तीनें ॥८८॥
 भाव ठेवावा गुरुवरी । श्रीगुरु निर्वाण न करी ॥
 गुरुमहिमा असे या परी । पति सांगे ब्राह्मणीला ॥८९॥
 तीन रात्री दोन दिवस । दुर्गधी सुटेल प्रेतास ॥
 म्हणून दहन करण्यास । सकाळीं ब्राह्मण पातलें ॥९०॥

जिवंत देखून कुमर । सर्व म्हणती चमत्कार ॥
 केला सद्गद नमस्कार । श्रीगुरुपदीं भक्तीनें ॥९१॥
 गुरुपूजा समाराधना । संतोष झाला सर्वजनां ॥
 गुरु पुरवी भक्तकामना । गुरुमहिमा वाढतसे ॥९२॥
 श्रीपाद श्रीवल्लभ अवतार । श्रीनरसिंह यतिवर ॥
 गुरूची भक्ति निरंतर । कुंभजगोत्री विप्र करी ॥९३॥
 झाले प्रसन्न गुरुवर । देती वरदान सुंदर ॥
 संतति होई तुला फार । औदुंबर फळांसम ॥९४॥
 नित्य श्री नित्य मंगल । पावेल कृपें सदाकाळ ॥
 नृसिंहवाडी क्षेत्र अतुल । प्रख्यात होईल भूतळीं ॥९५॥
 नाना हरती व्याधि दोष । इहपर लाभे सुखसंतोष ॥
 गुरुपदीं भाव विशेष । तारील जनां निरंतर ॥९६॥
 ऐकून ब्राह्मण आनंदत । अनंत जन सदा तरत ॥
 यवनराजाही भक्त होत । विजापूर नगरीचा ॥९७॥
 पादुकामंदिर बांधून । दिले खर्चास गांव दोन ॥
 भोगिती पूजारी ब्राह्मण । गुरुपादुका जगतारक ॥९८॥
 गुरुपदीं भाव संपूर्ण । शुद्ध चित्त अंतःकरण ॥
 दुदैव निरसून पूर्ण । संसारीं सुख अंतीं गती ॥९९॥
 दत्तगुरु प्रसन्न दिसती । गुरुपदीं भावें प्रणती ॥
 सत्तेचाळिसावा अध्याय घेती । भक्तवासना पुरवाया ॥१००॥

अध्याय ४८वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥	
गुरूवर भाव निर्मळ। ठेवून भक्त सदाकाळ ॥	
निववून आशा सकळ। भवसागर पार करी ॥१॥	
ऐकून सिद्धांचे वचन। नामधारक होत तल्लीन ॥	
त्यांचेसह गुरूला नमन। गुरु प्रसन्न होत भक्तां ॥२॥	
भीमाअमरजा संगम। तेथे अश्वत्थकल्पद्रुम ॥	
एकांत स्थान मनोरम। श्रीगुरु येथे पातले ॥३॥	
भीमानदीचे काठांवर। होमकुंडें प्राचीन फार ॥	
अवशेष होते वृद्ध नर। सांगती कथा ऐकिली ॥४॥	
असे आतां भस्मडोंगर। विभूति नेती नारीनर ॥	
हवनप्रसादा नमस्कार। असो नित्य गुरूसह ॥५॥	
जालंधर नामें असुर। समरीं करी देवां ठार ॥	
करण्या जिवंत अमर। अमृत दिधले शिवानें ॥६॥	
त्यांतील कांहीं खालीं पडले। संजीवनी जल उद्धवलें ॥	
अमरजा नांव मिळालें। गोड तीर्थ नमू तिला ॥७॥	
ज्योतिर्लिंग भीमाशंकर। तेथून उगवे भीमानीर ॥	
भीमानदीला नमस्कार। पवित्र संगमा वंदन ॥८॥	
जें जें आवडे श्रीगुरूस। तेथें महिमा बहुवस ॥	
षड्कुलतीर्थ संगमास। म्हणती प्रयाग तीर्थ हें ॥९॥	
अश्वत्था नेतसे महापूर। आतां तेथें दत्तमंदिर ॥	
गुरुपादुका मनोहर। भक्तां तारका सर्वदा ॥१०॥	
मार्गे मंदिर संगमेश्वर। मल्लिकार्जुनासम शंकर ॥	
समोर दिसे भीमातीर। मनोरथ तीर्थ तें असे ॥११॥	
तेथून पुढें अर्धकोश। वाराणसी तीर्थ विशेष ॥	
गंगा ओढा भीमानदीस। मिळे तिथें झालें असे ॥१२॥	

नागेशी गांव तेथें ब्राह्मण। भोळा भक्त शिवस्वाधीन ॥	
त्याचे असती बंधु दोन। सिद्ध काशीस जावया ॥१३॥	
भोळ्यास चलावें म्हणती। तो सांगतसे बंधूप्रती ॥	
उमाशंकर येथें असती। काशीयात्रे जाऊं नका ॥१४॥	
ते म्हणती दाव आम्हांस। भोळा ध्याई मर्गी उमेश ॥	
शंकर प्रसन्न तयास। पुसे भक्ता काय हवें ॥१५॥	
विप्र म्हणे पाहिजे काशी। तथास्तु म्हणे शिवसंतोषी ॥	
विश्वेश्वर दाखवी काशी। मुख्य खुणा ठेवतीतसे ॥१६॥	
मणिकर्णिका कुंड होत। भागीरथी ओढा वहात ॥	
शिवआशीर्वाद मिळत। बंधूस भोळा दाखवी ॥१७॥	
ब्राह्मण सांगे स्वबंधूसी। आचरावें तीर्थविधीसी ॥	
तुम्ही रहावें आनंदेसी। पंढरपुरी विष्णूकडे ॥१८॥	
प्रतिवर्षी कार्तिकमासी। येथें यावें काशीयात्रेसी ॥	
बंधू वंदिती चरणांसी। म्हणती ज्ञानीभाऊ असे ॥१९॥	
अजून पंढरपुराहून। वंशज येती देखती जन ॥	
मणिकर्णिका कुंडांतून। जलसिंचन गुरुबागे ॥२०॥	
पुढे तीर्थ पापविनाशी। सप्तजन्मांचें पाप नाशी ॥	
मग कोटीतीर्थ नदीसी। त्यांत जंबुद्वीपतीर्थे ॥२१॥	
त्याच्या खालीं गया असत। रुद्रपाद तीर्थ म्हणत ॥	
पुढें चक्रतीर्थ नदींत। केशवपदीं द्वारका ॥२२॥	
येथें गांव गाणगापूर। गंधर्वपूर गणेशपूर ॥	
पूर्वेस देव कल्लेश्वर। मन्मथ तीर्थ गोकर्ण ॥२३॥	
योगिनी पूजिती शिवासी। शनिदेव तुष्ट भक्तांसी ॥	
तीर्थमहिमा गुरुलोकांसी। पुढें सांगती प्रकटपणें ॥२४॥	
भीमाअमरजा संगमासी। श्रीगुरु अश्वत्थवृक्षासी ॥	
राहून दुपारीं भिक्षेसी। गाणगापुरीं नित्य जात ॥२५॥	

ब्राह्मणांचीं शेकडों घरे। वेंदपाठक ब्राह्मण खरे ॥	
राजधानी नगर बरे। सामंत राजे वाटती ॥२६॥	
सात्त्विक विप्र पुण्यवंत। भिक्षा मागून पोट भरीत ॥	
सस्मित कांता सदानांत। त्यामुळें संसार चालला ॥२७॥	
वांझ महिषी त्यांच्या घरीं। माती वहाण्या शेतावरी ॥	
नेती द्रव्य मिळे त्यावरी। होत उपयोग जीवना ॥२८॥	
त्याच्या घरीं भिक्षेस येत। अन्य द्विजांकडे न जात ॥	
गुरूचा नित्यक्रम चालत। ब्राह्मणदैव उगवले ॥२९॥	
श्रीगुरु भिक्षेलागीं येती। परी विप्र घरीं नसती ॥	
पत्नी सांगें भिक्षेस जाती। येती लवकर बसावें ॥३०॥	
दिलें आसन गुरु बसती। विप्रकांते गुरु पुसती ॥	
दूध घालावें भिक्षेप्रती। दारीं महिषी दिसतसे ॥३१॥	
ब्राह्मणी वांझ म्हैस म्हणत। गुरुमाउली संतापत ॥	
सांगें आतां मज देखत। धार काढ वेळ नको ॥३२॥	
दोहावयासी सती गेलीं। म्हैस दूध देऊं लागली ॥	
दोन तीन भांडी भरलीं। घरांत गेली घेऊन तीं ॥३३॥	
दूध तापवी लवकर। गुरूस भिक्षा दे सत्वर ॥	
आनंदें पिते गुरूवर। आशीर्वाद लाभतसे ॥३४॥	
श्रीगुरु निघाले स्वस्थानीं। ब्राह्मण पातले सदर्नी ॥	
आश्चर्यचकित गृहिणी। सांगे सर्व अपूर्व कथा ॥३५॥	
दंपती संगर्मी पोंचली। पूजा करी स्तवूं लागली ॥	
भक्तमाऊली कळवळली। आनंदानें आश्वासिलें ॥३६॥	
श्रीगुरुला पुन्हां नमून। दंपती परते तेथून ॥	
आपल्या घरास येऊन। गुरुवर्णन भावें करी ॥३७॥	
दुसऱ्या दिवशीं लोक येत। नित्यापरी म्हैस मागत ॥	
दंपती म्हणे दूध देत। आतां महिषी न देऊं ॥३८॥	

झाला प्रकार आयकून । तटस्थ होती सर्वजन ॥
महिषी गाभण नसून । दूध देतसे विस्मय हा ॥३९॥
यतिवरलीला पसरली । राजाकडे माहिती गेली ॥
संभाराने स्वारी निघाली । संगर्मी गुरूच्या दर्शना ॥४०॥
अधिपति करी नमन । प्रार्थी भक्तिभावे करून ॥
म्हणे मानवरूप धरून । आलां देवा भक्तसुखा ॥४१॥
आम्ही जन हे हीन दीन । नाहीच आम्हां सत्यज्ञान ॥
उदार आपण दयाघन । पतित पावन प्रकटलां ॥४२॥
गुरु म्हणती राजयासी । स्त्रीपुत्रांसह तूं कां येसी ॥
आम्ही तापसी वनवासी । काय कामना सांगावी ॥४३॥
राजा विनवी मनोभावे । आपण यतिदेव स्वभावे ॥
सर्वास आम्हां उद्धरावे । गाणगापुरीं येउनी ॥४४॥
संगर्मी व्हावी तपश्चर्या । गांवामध्ये रहाण्यास या ॥
नम्र विनंती तव पायां । मान्य यतिवरा करावी ॥४५॥
श्रीगुरु म्हणती मनांत । प्रकट होण्या आली गत ॥
भूपतीस गुरू म्हणत । इच्छा असे तसें करीं ॥४६॥
राजास मिळे आशीर्वाद । लोकांसही होत आनंद ॥
सर्वजनां गुरु सुखद । जयजयकार होतसे ॥४७॥
गुरु बसले पालखींत । हत्ती घोडे पुढे चालत ॥
राजैश्वर्ये मिरवीत नेत । वाद्यनादें नभ कोंदे ॥४८॥
स्तुति करिती भाट फार । वेद म्हणती विप्रवर ॥
आरति घेऊन सीमेवर । सौभाग्यवती ओंवाळिती ॥४९॥
राजादिक सर्व समोद । पूर्व भाग्यानें गुरुपद ॥
मिळाले म्हणून आनंद । पश्चिमदिशे पोंचती ॥५०॥
तेथेंच अश्वत्थवृक्ष असे । त्यावर ब्रह्मराक्षस वसे ॥
मनुष्यादिकां भक्षीतसे । त्यामुळें घर ओस तेथें ॥५१॥

पण पाहातां श्रीगुरूसी । राक्षस धरी नररूपासी ॥
येऊन वंदी गुरुपायासी । भावें उद्धार करा म्हणे ॥५२॥
गुरु तथा मस्तकीं हात । ठेवून राक्षसा सांगत ॥
नको भिऊं होशील मुक्त । स्नान कर जा संगर्मी ॥५३॥
राक्षस स्नानें झाला मुक्त । राजादि सर्वहि विस्मित ॥
श्रीगुरु नृपास सांगत । मठ बांधावा या स्थळीं ॥५४॥
ही जागा वृक्ष पिंपळ । होईल आश्रम निर्मळ ॥
भावें तरती लोक सकळ । राजा त्वरित तसें करी ॥५५॥
गाणगापुरीं गणपति । ग्रामदेवता जन मानिती ॥
दुःख नासून सौख्य देती । विघ्नहर चिंतामणि ॥५६॥
वाळूची विनायकमूर्ती । मठांत श्रीगुरु स्थापिती ॥
त्यांना असो भावें प्रणति । पूजा चालत गुरूसह ॥५७॥
गुरूची किती पसरत । संगर्मी सकाळीं गुरु येत ॥
तपश्चर्या करून जात । गांवी मठांत निरंतर ॥५८॥
गुरुदेवाचा अवतार । मठांत लीला निरंतर ॥
जन संतोषी दिसे भूवर । वैकुण्ठभुवन अवतरले ॥५९॥
केव्हां गुरु पालखींतून । राजैश्वर्ये येत फिरून ॥
कुमशीग्रामीं यति विद्वान । म्हणे दांभिक हा धंदा ॥६०॥
गुरु ओळखिती मानस । आणि सांगती राजयास ॥
जाणार कुमशी ग्रामास । सर्व सिद्धता करावी ॥६१॥
त्रिविक्रम भारती यती । निंदा करितो मजप्रती ॥
पालखीतून गुरूमूर्ती । राजा संभारें नेतसे ॥६२॥
यति मानस-पूजा करी । मनीं अस्थिर नरहरी ॥
नेत्र उघडतां नदी तीरीं । यतीला दिसती बहुरूपें ॥६३॥
श्रीगुरु-करणी महाभली । मानसमूर्तिरूपें सगळीं ॥
भारतीवृत्ति गोंधळली । नमी स्तवी कृपा करा ॥६४॥

सर्वरूपें हरी नटसी । तारा मज दीन भक्तासी ॥
मग गुरु दिसती त्यासी । राजादि अन्य यति पाही ॥६५॥
गुरु यतीस विचारिती । निंदा करिती मजप्रती ॥
तरी सांग दांभिक स्थिति । संशय मनीं नसावा ॥६६॥
तूं विद्वान आचारवान । करिती मानसपूजन ॥
तव भक्तिभाव पाहून । येणें झालें सांगेल हरी ॥६७॥
त्रिविक्रम भारती यती । ओशाळून जातसे चित्तीं ॥
म्हणे तुम्ही भगवंत-मूर्ति । अपराध क्षमा करावे ॥६८॥
करावयास भक्तहित । नानारूपें सदा धरीत ।
तुम्हां आचारबंध नसत । संशय माझा जातसे ॥६९॥
श्रीगुरु देती आशीर्वचन । भवबंध जाई तुटून ॥
ईश्वयऐक्य तूं साधून । ब्रह्मनिर्वाण पावसी ॥७०॥
कुमशीस तथा राहवून । श्रीगुरु निघाले तेथून ॥
गाणगापुरास येऊन । भक्तकामना पुरविती ॥७१॥
याकारणें श्रीगुरूसी । निश्चयावे त्रिमूर्ति ऐसी ॥
विश्वासावे सिद्ध बोलासी । लीन व्हावे गुरुचरणीं ॥७२॥
बेदरचा राजा यवन । विप्रां सभेस आणवून ॥
वैदिक यज्ञादिकांचे ज्ञान । जाणून घेत कपटां ॥७३॥
म्हणे विप्र मांस न खाती । परी हिंसा यज्ञीं करिती ॥
आम्हां म्लेंछांतें निंदिती । पशुवधक म्हणोनियां ॥७४॥
ब्राह्मणांचा विद्याधिकार । पाहून गौरवी नरेश्वर ॥
देतो द्रव्य यवनेश्वर । म्हणून द्विज जाती सभे ॥७५॥
नानाविध अर्थ सांगून । विप्र मिळविती राजधन ॥
मतिभ्रष्ट असे ब्राह्मण । वेदसेवा कसली ही ॥७६॥
सभेस येती विप्र दोन । म्हणविती चतुर्वेदी ब्राह्मण ॥
द्विजांचा अधिकार पाहून । यवनें सन्मान केलासे ॥७७॥

विप्र म्हणती तव राज्यात । कोणी द्विज वेद जाणत ॥	
तर आणवा या सभेंत । वेदवाद आम्ही करूं ॥७८॥	
यवन द्वाही फिरवीत । परंतु सात्त्विक सांगत ॥	
आम्हां वेदज्ञान नसत । हे ब्राह्मण थोर असती ॥७९॥	
ऐकून ब्राह्मणवचन । सत्कारिले ते विप्र दोन ॥	
मग ते विद्वान चढून । बोलती म्लेंछा कारणें ॥८०॥	
सर्वत्र राज्यांत फिरून । विप्रवरां पराभवून ॥	
येऊं जयपत्र घेऊन । राजा विप्रां मिरवीतसे ॥८१॥	
देऊन त्यांना अधिकार । पाठवी फिरण्या नरवर ॥	
गांवोगांवीं फिरून सत्वर । जयपत्रें जमविते ॥८२॥	
ऐकून भारतीची किर्ती । दोन्ही विप्र कुमशीस येती ॥	
त्रिविक्रमयतीस सांगती । तुम्हां येती वेद सर्व ॥८३॥	
तरी करावा आम्हां सवे वाद । यति म्हणे मी मतिमंद ॥	
आम्हांसर्वें नको विवाद । यति होऊन राहिलों ॥८४॥	
मग पुन्हां विप्र सांगती । जे विद्वान विप्र नसती ॥	
ते जयपत्र लिहून देती । तसें तुम्ही पत्र द्यावें ॥८५॥	
भारती सांगती नको त्रास । घेतला असे मी संन्यास ॥	
सुखें चलावें स्वमार्गास । परी ब्राह्मण न ऐकती ॥८६॥	
त्रिविक्रम यति सांगती । चला गाणगापुराप्रती ॥	
तेथें गुरु माझे असती । विप्रांस वचन मानलें ॥८७॥	
पुढें यतीस चालवून । आपण जाती पालखींतून ॥	
गुरुपदीं यति शरण । होऊन सांगे सर्वकथा ॥८८॥	
गुरु पुसती ब्राह्मणांस । द्विज सांगती स्वकामास ॥	
गुरु म्हणती लाभ तुम्हांस । यांत कसला जा सुखें ॥८९॥	
दोन्ही ब्राह्मण न ऐकती । चतुर्वेदी श्रेष्ठ म्हणती ॥	
त्यांना मग गुरु सांगती । वेदज्ञान अपार असे ॥९०॥	

व्यासांसही सर्व न मिळे । परंतु त्यांना सांपडलें ॥	
तें चार शिष्यां पढविलें । चार भाग चारवेद ॥९१॥	
प्रत्येकाच्या शाखा बहुत । त्यांतील बहुतेक गुप्त ॥	
तुम्हां कळे काय वेदांत । जा निमूट ऐकून हें ॥९२॥	
विप्र सांगती वाद करा । नातरी जयपत्र सत्वरा ॥	
ऐकून कोप गुरुवरा । समोर पाहिलें नर दिसे ॥९३॥	
नांव पुसती बोलावून । सांगे मातंग करी नमन ॥	
सात रेषा शिष्याकडून । काढवून गुरु म्हणती ॥९४॥	
कोण सांग रेषा लंघून । नर म्हणजे राखतों वन ॥	
दोन, तीन रेषा लंघून । विशेष माहिती सांगत ॥९५॥	
चौथी रेषा ओलांडून । सांगे शूद्र वर्णीं जनन ॥	
यापरी सातही लंघून । विद्वान विप्र झालासे ॥९६॥	
गुरु म्हणती दोन ब्राह्मण । केला असे क्षोभ निर्माण ॥	
मिरविते राजभूषण । वेदसेवा गमाविली ॥९७॥	
त्यांचेशीं आतां करीं वाद । मातंगविप्र नमी समोद ॥	
श्रीगुरु देती आशीर्वाद । प्रोक्षिती मंत्रें भस्मोदक ॥९८॥	
यवनमान्य दुष्ट ब्राह्मण । घालूं लागले लोटांगण ॥	
जिव्हा खुंटे बधिर कर्ण । पश्चात्तापें लोळती ॥९९॥	
गुरुस व्हावें शरणागत । हाच मार्ग श्रेष्ठसंमत ॥	
अट्टेचाळिसावा अध्याय घेत । श्रीगुरु प्रेमें भक्तसुखा ॥१००॥	

श्रीगुरु दत्तात्रेयार्पणमस्तु

अध्याय ४९वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरुवे नमः ॥	
श्रीगुरुदेवा नमस्कारिती । विवादी ब्राह्मण वदती ॥	
आम्ही बनलों पापमती । भुललों राजसन्माना ॥१॥	
वेदशास्त्रांचे अध्ययन । केलें पाहिजे सेवा म्हणून ॥	
अग्रवर्ण ज्ञानसंपन्न । वेदपुरुष सुखी करी ॥२॥	
नाना ब्राह्मण धिक्कारिले । सर्व पाप शिरीं बसले ॥	
तारक देवा तुझीं पाउलें । रक्षावें क्षमा करून ॥३॥	
ऐकून श्रीगुरु सांगती । अभिमानानें केली मस्ती ॥	
चला संगर्मीं पापगती । भोगून शुद्धि पावाल ॥४॥	
ब्रह्मराक्षस योनी प्राप्त । संवत्सर बारा पर्यंत ॥	
तुम्हांस पश्चात्ताप होत । म्हणुन शांत असाल ॥५॥	
मग पावाल गतीस । चला सत्वर या वेळेस ॥	
निघती वंदून गुरुस । संगमाकडे चालले ॥६॥	
हृदयांत शूळ अनिवार । मरण पावले सत्वर ॥	
सर्व विस्मित भाविती नर । छलकां शासन जाहलें ॥७॥	
वेदज्ञान करी उद्धार । जीभ लालसा अनिवार ॥	
पुरविण्यास हिंसाचार । नाही संमत वेदयज्ञा ॥८॥	
पाळतां वैदिक आचार । अनेक प्राचीन प्रकार ॥	
त्यांत कांहीं आर्ष विचार । तेव्हांची स्थिति दाविती ॥९॥	
करावया वेदरक्षण । जीवा मिळे जन्म ब्राह्मण ॥	
संतुष्ट सदा अंतःकरण । न्यून तें पूर्ण गुरुकृपें ॥१०॥	
जे जे करिती पुण्यपाप । देव ठरवी त्यांचें माप ॥	
ईश्वर सर्वा मायबाप । दयेचा न्याय करीतसे ॥११॥	
दृश्य अदृश्य नाना योनी । त्यांत जीवां धाडितो धनी ॥	
एका ठिकाणीं सांकळोनी । लोभी दृष्ट थारावती ॥१२॥	

पण त्यांत नसे उन्नती । कष्टती पीडिती त्रासती ॥
त्यांना हवी पुढची गती । ती मिळते गुरुकृपे ॥१३॥
विप्र महा छलक पापी । अंतीं धारणा पश्चात्तापी ॥
श्रीगुरु सर्वा रक्षी शापी । हें उमजले भाग्यानें ॥१४॥
त्यामुळें गुरु गति वदले । वादी विप्र मृत्यु पावले ॥
भक्त सात्त्विक सुखावले । यवन राजा भय चिंता ॥१५॥
वेदधर्म वाली ईश्वर । त्याला साष्टांग नमस्कार ॥
मनीं जनीं धरून धीर । पाळणें धर्म सनातन ॥१६॥
मातंग विप्र मनीं म्हणत । पूर्वीं होतों विप्र खचित ॥
गुरुरायास विनवीत । गुरु म्हणती सत्य आहे ॥१७॥
छळिलें गुरु मातापित्यासी । म्हणून मातंग जन्मा येसी ॥
उत्तम विप्र तूं होतासी । तुला ज्ञान झालें खरें ॥१८॥
तो म्हणे घ्या शिष्यवर्गांत । गुरु सांगती संगमांत ॥
स्नान करितां दोष जात । ब्रह्म कुलांत जन्मसी ॥१९॥
आतां ब्राह्मणत्व भाविसी । नाहीं संस्कार शरीरासी ॥
चिंतामग्न होत मानसीं । पुत्र बायको पातली ॥२०॥
मातंग म्हणे चला व्हा दूर । भार्या विनवी जोडून कर ॥
गुरूला प्रार्थी वारंवार । मी अनाथ काय करूं ॥२१॥
कसा संसार चालवावा । गुरु म्हणती नको दुरावा ॥
वरिली, विचार पहावा । धर्म बंधन न तुटेल ॥२२॥
मातंग म्हणे झालें ज्ञान । आतां कसें करूं वर्तन ॥
विभूतीमुळें आहे ज्ञान । असें जाणून गुरुराय ॥२३॥
एका लुब्धका पाचारिती । उमीद करी त्या विप्राहस्तीं ॥
विभूति धुवावी योजिती । सांगती त्याला श्रीगुरु ॥२४॥
पाणी घेऊन ये सत्त्वरी । आणि ओत या नरावरी ॥
तसें करितां विभूति सारी । जातां मातंग पूर्ववत ॥२५॥

भार्यामुलांसहित जात । हें पाहून भारती पुसत ॥
श्रीगुरु कृपेनें सांगत । भस्ममहात्म्य त्यावेळीं ॥२६॥
अद्वैत आत्मरूपीं रत । भेदरहित भिक्षाही घेत ॥
परमहंस अवधूत । योगी वामदेव फिरती ॥२७॥
साधावया लोककल्याण । घडे स्वये सर्वत्र भ्रमण ॥
राक्षसवस्ती क्रौंचारण्य । तिकडे गेले अेकदां ॥२८॥
सर्वांगासी भस्म चर्चित । शरीराची प्रभा फांकत ॥
राक्षस येऊन धरीत । ग्रास बरवा मिळे म्हणे ॥२९॥
राक्षसास भस्म लागलें । पूर्व जन्मस्मरण झालें ॥
वामदेव त्याला म्हणाले । कां तुं येसी मजपाशी ॥३०॥
राक्षस नम्रत्वे बोलत । पूर्वजन्मीं राजा असत ॥
प्रजेस छळिलें समस्त । पापभार शिरीं आला ॥३१॥
होतों फार कामविकारी । धरून आणिल्या नाना नारी ॥
नाहीं सोडिल्या विप्रनारी । तेथें अन्य काय वदूं ॥३२॥
एक दिवस अेक कांता । पुन्हां न पाहीं ती वनिता ॥
मदिरापान उन्मत्तता । नारी शापिती अहर्निश ॥३३॥
तृप्त मानस नाहीं झालें । नाना प्रकारें लोकां छळिलें ॥
रोग लागले मरण आलें । यमदूत नेती बांधून ॥३४॥
यमें पुसतां चित्रगुप्त । सांगे राजा पापी अमित ॥
नको वाच्यता शिक्षा होत । अनंत काळ कष्टलो ॥३५॥
पितरांसह मी नरकांत । विविध हाल तीव्र भोगीत ॥
मग मला जन्म मिळत । प्रेत योनींत दुःखदसा ॥३६॥
खूप लिंगे मला डसलीं । नानापरी दुःखें सोशिलीं ॥
पुढें नाना योनी कपाळीं । चालू जन्म पंचविसावा ॥३७॥
राजा असतां पुण्य केलें । त्यांचें आतां स्मरण झालें ॥
रानीं एक बांधिलें तळें । शेत दिधलें ब्राह्मणांना ॥३८॥

त्या पुण्याचें फळ मजला । पूर्वीं यम धर्म बोलला ॥
पंचविसाव्या जन्मीं चांगला । सद्गतिमार्ग लाभेल ॥३९॥
त्यापरी आपले चरण । लाभून जाहलें स्मरण ॥
तुम्ही साक्षात उमारमण । उद्धार माझा करावा ॥४०॥
राक्षस भावें नमस्कारी । वामदेव त्या कृपा करी ॥
म्हणे राक्षसा महिमा थोरी । भस्माचा हा दिसतसे ॥४१॥
भस्म होतें मम अंगास । मला धरितां तुला स्पर्श ॥
त्यामुळें ज्ञान बहुवस । तुजला झालें वाटतें ॥४२॥
द्रविड देशांत फिरत । असतां महिमा अद्भुत ॥
पाहिला तो तुला सांगत । शिवप्रिय विभूति ही ॥४३॥
स्नान संध्या विप्र त्यजीत । व्यभिचार चोरी आवडत ॥
प्रेम दावितां अकस्मात । धरून ठार मारिला ॥४४॥
गांवाबाहेर जागा घोर । तेथें टाकिलें कलेवर ॥
घाण पसरें दूरवर । कुत्रें प्रेता खातसें ॥४५॥
खेंत श्वान होतें बसले । त्याचें भस्म प्रेता लागलें ॥
यमदूत नेतां पाहिले । शिवदूतांनीं सर्व हें ॥४६॥
म्हणती प्रेतीं भस्म आहे । नेती जीवा यमदूत हे ॥
कैलासांत हा जीव राहे । गति नेणती यमदूत ॥४७॥
यमदूतांकडून प्राण । हिरोन घेती शिवगण ॥
यमा कळतां पुसे दारुण । पापी विप्रा नेतां कसा ॥४८॥
शिवदूत सांगत यमासी । भस्मांकित आवडे शिवासी ॥
केवढाही पापी कैलासीं । भस्मधारणें जातसे ॥४९॥
ऐकून यम परतून । स्वदूतांना करी कथन ॥
अेक राक्षसा महिमान । आतां शिव जें सांगती ॥५०॥
मंदरनगीं सभा केली । शिवगिरिजा शोभूं लागली ॥
ऋषिमुनी देव मंडळी । उमाशंकरा स्तवीतसे ॥५१॥

सनत्कुमार भावें पुसत । लोक अज्ञानी मूढ मत ॥
त्यांचा उद्धार कसा होत । स्वल्प साधन सांगावें ॥५२॥

शिव सांगती दयाघन । सोपें साधन सनातन ॥
भाळीं त्रिपुंड दिसे शोभून । भस्म सर्वांगीं असावें ॥५३॥

शिवमंत्रें भस्म धारण । किंवा भावबळें लावून ॥
होतसे पातकनिरसन । अंती शिवसायुज्यता ॥५४॥

गोमूत्रें गोशेण मळून । भस्म करावें अति पावन ॥
यज्ञभूमीही सनातन । पवित्र भस्म पुरवीतसे ॥५५॥

कोणतेंही भस्म पावन । शिवस्मरणें होतसे जाण ॥
शिवप्रिय तें देतसे ज्ञान । ऐकून सभा डुल्लत ॥५६॥

शिवगौरी जय गर्जून । नमून गेले सभाजन ॥
वामदेव सांगती म्हणून । भस्म लावितों राक्षसा ॥५७॥

दिलें त्याला भस्म मंत्रून । लावितां दिव्यदेह मिळून ॥
वामदेवा प्रदक्षिणा करून । विमानें स्वर्गीं जातसे ॥५८॥

सत्कर्म नाहीं व्यर्थ जात । जन्म जन्मांतरींही पावत ॥
येथें राक्षस उद्धरत । वामदेवही जाती पुढें ॥५९॥

अशी कथा गुरु सांगती । ऐकून त्रिविक्रम भारती ॥
गद्गद नमी गुरूप्रती । श्रीगुरु प्रसन्न देखिले ॥६०॥

निरोप दिला भारतीसी । यति पाहून श्रीगुरूसी ॥
स्थिरावून घे निजमानसीं । नमून निघे कुमशीला ॥६१॥

मातंगाला ब्राह्मणज्ञान । झाल्यावर पुसे नमून ॥
तेव्हां कर्मविपाक सांगून । व्यवहार कथिती श्रीगुरु ॥६२॥

त्याला धरून सारासार । आठवून श्रीगुरुवर ॥
कांहीं लेखन विपाकसार । येतसे ओघानें इथे ॥६३॥

अनुरूप पाळून आचार । ठरवावा लग्न विचार ॥
कधीं नसावा अनाचार । योग्य वधू मिळवावी ॥६४॥

शमवाया कामविकार । आणि समार्जीं व्हावया स्थिर ॥
आप्तइष्ट स्वकुलाचार । यांचा मेळ साधणें बरें ॥६५॥

पत्नीस घ्यावें सांभाळून । पुत्र कन्यादिक लाधून ॥
त्यांना समार्जीं योग्य स्थान । मिळेल असें वागावें ॥६६॥

आशा सदोदित वाढते । मन बाहेर भटकतें ॥
त्याला करून आवरतें । इंद्रियनिग्रह साधावा ॥६७॥

सर्व प्राणिमात्र नरनारी । त्यांतून नवीन उभारी ॥
अशी कर्माची गति सारी । उन्नति अवनति करीतसे ॥६८॥

कुलदेवता सोडूं नये । खोटें भाषण वदूं नये ॥
लटकें प्रमाण करूं नये । जीव-हिंसा वगळावी ॥६९॥

शत्रुमित्र विश्वास स्त्रीशीं । वागावें भगिनी कन्या जशी ॥
समार्जीं सोय अनुरूपशी । लावून अलिप्त रहावें ॥७०॥

कपिला गोदुग्ध उत्तम । अभिषेकें आनंद परम ॥
पावती शिव पुरुषोत्तम । अन्य देवताही संतोषती ॥७१॥

देवद्विजादिकां अर्पून । नंतर घेऊन आपण ॥
गो-विप्र-देव सेवून । पातक नासे पुण्य मिळे ॥७२॥

तीर्थाचाराचें आचरण । करावें नियम पाळून ॥
अतिथि येतसे श्रमून । आदर त्याचा असावा ॥७३॥

तुळसी न घ्याव्या ओरपून । मार्गे न घ्यावें दिलें तें दान ॥
वैश्वदेव काळीं अन्न । नाहीं कधीं म्हणूं नये ॥७४॥

वृत्तीचा लोप करूं नये । दिले वचन मोडूं नये ॥
तीर्थाची निंदा करूं नये । एकादशी आचरावी ॥७५॥

चांगला दिवस पाळावा । निराहार वा मित असावा ॥
स्त्रीसंभोग वर्ज्य करावा । स्वकर्मीं लक्ष ठेवावें ॥७६॥

वाटेकरा भेद नसावा । स्वामीचा विश्वास पाळावा ॥
भीतीनें पळ न काढावा । रणांतून हें पुण्यकर्म ॥७७॥

जारण मारण टाकावें । गुरूला नर न म्हणावें ॥
मृत्युदिनीं श्राद्ध करावें । हरिहर-निंदा नसावी ॥७८॥

वर्माचा उच्चार नसावा । गुरुसम पवित्र करावा ॥
एकनिष्ठ भाव असावा । अन्य-निंदा करूं नये ॥७९॥

ब्रह्मस्वाची इच्छा नसावी । सर्पाची हिंसा न करावी ॥
पतिता इष्टता नसावी । गर्भपात फार दोष ॥८०॥

सेवक कोणा चालवूं नये । चोरी वगैरे करूं नये ॥
आपणां वाईट वाटूं नये । तसेंच वागणें अन्यांशीं ॥८१॥

चिंतून वा वाणीकडून । झाल्यास दुष्कर्म हातून ॥
पश्चात्तापें जाळून मन । निर्दोष करणें, बंध तुटे ॥८२॥

सुवर्णादिक वस्तु दान । वेदपठण विप्रसेवन ॥
चांद्रायण उपास हवन । पातक-नाश करीतसे ॥८३॥

गुरुदेवांची सेवा करून । सभास्थानीं पाप बोलून ॥
संत-साधूस नमस्कारून । पातकी शुद्ध होतसे ॥८४॥

नील गार्डिचें गोमूत्र घ्यावें । कृष्ण गार्डिचें शेण घ्यावें ॥
रक्त गार्डिचें दूध बरवें । शुभ्र गार्डिचें दही बरें ॥८५॥

कपिलेचें तूप घेऊन । पंच गव्य सिद्ध करून ॥
भक्ति भावें मंत्रे प्राशन । पातक क्षीण करीतसे ॥८६॥

कपिला गायत्री उत्तम । गोसेवेनें पुरुषोत्तम ॥
भक्तांवर करतो प्रेम । त्यांना नित्य नमन असो ॥८७॥

श्रीगुरुदत्ता दयाघना । तुझी कृपा असे गहना ॥
कठीण घडविसी घटना । परंतु भक्तांस तारक ॥८८॥

राजादि ग्रामलोक सर्व । सेवा करिती मनोभाव ॥
गुरुकिर्ति पसरे अपूर्व । लांब लांबचे जन येती ॥८९॥

कोणा नसे पुत्रसंतति । कवणा समंध पीडिती ॥
कोणा पाहिजे धनप्राप्ती । सेविती सदा श्रीगुरुला ॥९०॥

कोणा असे राजादिभय । कुष्ट अपस्मार होय ॥
विविध रोगांचे अपाय । लग्न होण्याची इच्छा असे ॥११॥
आत्मसुख मिळवावयासी । सेविती कांहीं श्रीगुरूसी ॥
त्रिविधताप निरसनासी । श्रीगुरूमूर्ति प्रकटली ॥१२॥
नाना लोकांच्या इच्छा नाना । गुरु पुरवितील कामना ॥
गुरु आधार भक्तमना । गुरूला भावें प्रार्थिती ॥१३॥
भक्त जनांचे क्लेश हरती । गुरु इष्ट हेतु पुरविती ॥
सकळांची बसली भक्ति । श्रीगुरुपदीं अनन्य ॥१४॥
गुरुलीला अतर्क्य असे । गुरूला सर्व कळतसे ॥
मार्गे आतां पुढें नेतसे । जीवां नियति सदैव ॥१५॥
श्रीगुरूवरी ज्याचा भाव । त्यावरी गुरुकृपावर्षाव ॥
प्राणिमात्रांची तीच ठेव । श्रीगुरु आसक्ति साधणें ॥१६॥
गुरु-सेवा मानव करिती । इतर योनीही भक्त होती ॥
देखून आनंद मनाप्रती । गुरूला भावें नमस्कार ॥१७॥
बरे वाईट कांही नाही । सर्वांत एक ईश्वर राही ॥
त्याच्या कृपें सकळ कांहीं । घडतें मानून चालावें ॥१८॥
गुरुभक्ति पुण्य वाढवी । गुरुभक्ति पाप घालवी ॥
अधिक उणें योग्य करवी । गोड श्रीगुरु भक्तजनां ॥१९॥
त्यांना भावें असो नमन । भक्तां श्रीगुरु सदा प्रसन्न ॥
एकूणपन्नासावा पूर्ण । अध्याय दत्त घेती कृपें ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयापर्यणमस्तु

अध्याय ५० वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः ॥
श्रीगुरुदत्त अलौकिक । शांत दयाळू कांति सात्त्विक ॥
नमून सुख अनेक लोक । मिळविती नित्य न गणती ॥१॥
म्लेंछ राज्य महाराष्ट्रांत । पोट भाग चार असत ॥
गुरूची किर्ति पसरत । चारही राष्ट्रांमधून ॥२॥
उत्तरेस माहुरस्थानीं । गोपीनाथ विप्रसदनीं ॥
भार्या अनुरूप सदगुणी । संतति मुळीं वांचेना ॥३॥
झाले पुत्र सदाच जाती । श्रीगुरुदत्ता आराधिता ॥
दत्त-प्रसाद होतां चिर्ती । द्विजदंपत्य सुखावे ॥४॥
पुत्र जन्मतां आनंद झाला । श्रीमंतीचा सुखसोहळा ॥
पुत्रभाव दिसे चांगला । नांव ठेविलें 'दत्त'प्रेमे ॥५॥
योग्यवेळीं उपनयन । द्वादशवर्षीं केलें लग्न ॥
अनुपम लाभली सून । जोडा उत्तम शोभला ॥६॥
दत्तपुत्राचे चांगले गुण । सुनेचें गोड आचरण ॥
संतोषें दंपती ब्राह्मण । संसार-सौख्य दत्तकृपें ॥७॥
परस्परांस अनुरक्त । समान वय सून सुत ॥
व्याधि जडली दत्ताप्रत । सोळ वर्ष वयावरी ॥८॥
मंत्र जप विप्रभोजन । भावें केलें महा-हवन ॥
ग्रह-पीडेचें निरसन । शास्त्रोक्त सर्व जाहलें ॥९॥
उपास औषधी उपाय । स्तविती गुरुदत्त पाय ॥
प्रार्थना सर्व व्यर्थ जाय । चिंता नित्य वाढतसे ॥१०॥
गोपीनाथ असे धनवंत । सुनेचें माहेर श्रीमंत ॥
हयगय कांहीं न होत । परंतु व्याधि हटेना ॥११॥
क्षयाची व्याधि बळावली । तीन वर्षे निघून गेलीं ॥
कंटाळली वैद्य मंडळी । मनुष्य-यत्न संपला ॥१२॥

परी सावित्री दत्तकांता । सत्य सत्य ती पतिव्रता ॥
पतीवरी अभंग चित्ता । आशा खुंटली असतांही ॥१३॥
सावित्री नाम खरें तिला । पतीस सेवी सर्व काळा ॥
पति करी ज्या आहाराला । तसा तितका ती करी ॥१४॥
पतीची करी ती चाकरी । मनोभावानें फार बरी ॥
जें जें औषध पति-शरीरीं । आपण तें तें घेतसे ॥१५॥
पतीस न येतसे निद्रा । आपणही न झोपे तदा ॥
दत्ता स्मरे म्हणे प्रसादा । कर तूं देवा मजवरी ॥१६॥
पतीचे पदीं निस्सीम मन । ठेवून करी सदा वर्तन ॥
इतरां वाटे आश्चर्य गहन । सावित्रीचें सर्वकाळ ॥१७॥
पतीवरी आपुला प्राण । हीच धार्मिक शिकवण ॥
पतिपत्नीचें अंतःकरण । एकरूप लग्न करी ॥१८॥
दत्तविप्राची नाही आशा । उगाच धरिसी मोहपाशा ॥
सांगती जन गुंडाळ गाशा । जा माहेरी वेल तुटे ॥१९॥
अशा लोकांस निरुत्तर । करी देऊन धर्म उत्तर ॥
दत्त-माता-पिता अपार । चिर्ती पडले मार्ग नसे ॥२०॥
माता-पित्या जोडून हस्त । दत्त सांगतो झालों मस्त ॥
दैव दुस्तर सौख्य फस्त । शोक आतां करूं नका ॥२१॥
सर्व कुटुंबी रडारड । मायापाश अपार दृढ ॥
सावित्री म्हणे शेवट गोड । होईल चिंता नसावी ॥२२॥
गाणगापुरीं गुरुमूर्ती । त्याची फांके सर्वत्र कीर्ती ॥
तारील माझ्या पतीप्रती । धाडा तिकडे भय नाही ॥२३॥
माता पिता सासु श्वशुर । पाहाती सावित्री-निर्धार ॥
करून व्यवस्था सत्वर । सांगती जावें आज्ञा असे ॥२४॥
दत्त-पुत्रा असमाधान । म्हणून सर्व खेदें खिन्न ॥
शेवटचा उपाय म्हणून । डोलीमधून पाठविती ॥२५॥

सावित्री नमी सकळांना । तिला मिळे आशीर्वचना ॥
सुखदुःखाश्रु जरी नयनां । गुरुभक्तीनें निघाली ॥२६॥
मार्गींचे श्रम करी सहन । गाणगापुरीं पति घेऊन ॥
येता आनंदे तिचें मन । पुसे लोकां गुरुजी कुठें ॥२७॥
लोक सांगती सावित्रीसी । आतां श्रीगुरु संगमासी ॥
मध्यान्हीं येतील मठासी । सती संगमा जावें म्हणे ॥२८॥
गांवीं जरासें स्वस्थ मन । करून डोली उघडून ॥
पतीचें मुख अवलोकन । करितां प्राण निघाला ॥२९॥
आधींच पति असे आजारी । प्रवासीं कष्ट झाले फारी ॥
देहांतून प्राण सत्त्वरी । दुदैवाने गेला असे ॥३०॥
मग आक्रोशा पारावर । कसा रहावा तो अनिवार ॥
ऐकून जमती नारी नर । गोष्टी सांगती सांत्वनाच्या ॥३१॥
सती म्हणे श्रीगुरूनाथा । उदास केलें मला सर्वथा ॥
कसें टाकिलें देवा अनाथा । आपुली आस मी केली ॥३२॥
पूजेस जातां देवळांत । पडे देऊळ करी घात ॥
अशी नाही ऐकिली मात । परंतु प्रत्यय आला मला ॥३३॥
श्रीगुरु मी गरीबगाय । पतीस झाला रोग क्षय ॥
त्याला करिसी आरोग्यमय । म्हणून धांव घेतली मी ॥३४॥
प्राणेश्वरास कवटाळी । म्हणे मौन मुख मंडळीं ॥
कोठें माया गेली सगळी । बोला शब्द एक तरी ॥३५॥
पति राजा माझ्या भूषणा । कां धरिसी तूं प्रेतखुणा ॥
किती आठवूं तुझ्या गुणा । टाकून कोठें जासी तूं ॥३६॥
सदा करिसी माझी माया । आतां मौनरूप धराया ॥
काय झालें सगळी दया । दडवून कां हो ठेविली ॥३७॥
आठवून पतीचे गुण । नारी करी शोक दारुण ॥
ऐकून डोळे अश्रुपूर्ण । नरनारींचे जाहले ॥३८॥

भोंसकावया आपलें पोट । सुरी घेतली झाली धीट ॥
उमाशंकरा तुझी भेट । पतिसह घेण्या येतें म्हणें ॥३९॥
लोक काढून घेती सुरी । नारीशोक विविध परी ॥
म्हणे देवा श्रीगुरुहरी । कसा निर्दय झालासी ॥४०॥
गुरूला भक्त कळवळा । सिद्ध रूपानें तेथें आला ॥
विश्वास वाटे सावित्रीला । योगी गंभीर सतेज ॥४१॥
भस्मांकित तो जटाधारी । त्रिशूल घेतलासे करीं ॥
म्हणे शोक करिसी नारी । तरी येईल काय प्राण ॥४२॥
पंचभूतात्मक शरीर । तें नाशिवंत खरोखर ॥
त्यांतील आत्मा सदा अमर । मायिक मोह टाकावा ॥४३॥
देहासाठी शोक करिसी । अगे हें अयोग्य तुजसी ॥
जें जें येई भोगावयासी । तें तें भोगणें प्राप्त असे ॥४४॥
पाप पुण्यानुसार गती । प्राप्त होतसे सर्वांप्रती ॥
देवादिकही न सुटती । तेथें तुझा पाड काय ॥४५॥
आतां पुढील विचार कर । पाळावा लोक व्यवहार ॥
कर्माची गति ही दुस्तर । कोणा सुटली असे का ॥४६॥
दैवगती परम गहन । कोण न सोडवी तिच्यांतून ॥
श्रीगुरुमूर्ति तुझे ध्यान । तारक धन्य ठेव मनीं ॥४७॥
सती कथी सिद्धा नमून । व्हावें मला गुरुदर्शन ॥
म्हणून सोडून स्वजन । पतिसह येथें पातलें ॥४८॥
तूं माय बाप भेटसी । कशी वागूं सांगा मजसी ॥
येऊं दे कृपा हृदयासी । सिद्ध गुरु हेलावले ॥४९॥
सांगती कृपेनें द्रवून । अनंत योनींत जनन ॥
कोण पति तुज लागून । अथवा पुत्र पूर्ण जन्मीं ॥५०॥
पतीचें शरीर पडलें । सहगमन शास्त्रीं कथिलें ॥
एकैक पाऊली पुण्य मिळे । अश्वमेधासमान गे ॥५१॥
पापी जरी पति असला । तरी पत्नी नेत स्वर्गाला ॥
संगें घेऊन पितरांला । बेचाळिस पिढ्यांसह ॥५२॥

पतिसह आनंद भोगी । अनंत काळ नारी स्वर्गीं ॥
सती शिवाय मार्ग जर्गी । विधवाचार पुण्य तसें ॥५३॥
पति मरतां केशवपन । करावें जरी सोशी मन ॥
मात्र ब्रह्मचर्य राटून । निर्मळ शुद्ध रहावें ॥५४॥
विलासी आचार टाकावा । आपला पति सदा ध्यावा ॥
नारायण त्यास मानावां । चित्त पतिपदीं ठेवावें ॥५५॥
आपला विषयविकार । त्यासी हवा पूर्ण आंवर ॥
न पहावा पुरुष पर । शुद्धाचरणें असावें ॥५६॥
अशी नारी जरी वागत । सहगमनें जें पुण्य मिळत ॥
तेंच होतसे तिला प्राप्त । तरी वासना सांगावी ॥५७॥
मम देहा तरुणपण । वैधव्य होईल कठीण ॥
जनीं अपवाद दारुण । असह्य मला वाटतसे ॥५८॥
मी करीन सहगमन । सांगे योग्या हात जोडून ॥
योगी संतोष पावून । भस्म रुद्राक्ष देतसे ॥५९॥
सिद्ध सांगे पतिव्रतेला । विप्र नेती प्रेत गंगेला ॥
रुद्राक्ष बांध प्रेतकर्णाला । नंतर संस्कार अग्नीचा ॥६०॥
तूं जावें गुरुदर्शनाला । मग यावें दहनस्थळा ॥
सुख होईल अगे तुला । असें सांगून जात योगी ॥६१॥
सहगमनसिद्धता झाली । प्रेतासह सती निघाली ॥
ग्रामलोकांचे अश्रु डोळीं । सती सस्मित होतसे ॥६२॥
सौभाग्यचिन्हें स्वयें लेई । दानधर्म पुष्कळ होई ॥
तळहस्तीं विस्तव घेई । सांगे लोकां बरोबरच्या ॥६३॥
माहुर गांवीं तुम्ही जावें । गुरुस्थळीं क्षेम वदावें ॥
खरें जरी सांगाल स्वभावें । हत्या शिरीं पडतील ॥६४॥
सत्य ऐकून माता पिता । मरती करून आकांता ॥
तरी सांगतें तीच वार्ता । सांगा अन्य वदूं नका ॥६५॥
हे ऐकतां सतीचे बोल । आणि पतिप्रेम अढळ ॥
सकळां वाटे हळहळ । म्हणती सती सत्य असे ॥६६॥

सिद्ध सांगे त्यापरी सती । रुद्राक्ष बांधी प्रेताप्रती ॥
 आणि विप्रां पुसतसे ती । गुरुदर्शना जाऊं का ॥६७॥
 श्रीगुरु संगर्मी अजून । मनीं इच्छा घ्यावें दर्शन ॥
 सत्वर परत येईन । आज्ञेसम वागेन मी ॥६८॥
 विप्र सांगती संध्याकाळ । परी मनाची तळमळ ॥
 शांत करून ये तत्काळ । सती आनंदें निघाली ॥६९॥
 श्रीगुरूची स्तुति करीत । संगमाकडे सती जात ॥
 म्हणे मी पातकी बहुत । व्रतादिक व्यर्थ गेलीं ॥७०॥
 आरोग्य होईल पतीस । पुत्र होतील आपणांस ॥
 तूं पुरविशी माझी आस । म्हणून आलें जयगुरो ॥७१॥
 माझी पुरली गा वासना । जातें शिवगौरी सदना ॥
 तुझ्या अनंत भक्तजनां । तारिसी गुरो ही कीर्ती ॥७२॥
 ऐकून निष्ठावलें मन । तुझ्याकडे येत धांवून ॥
 तूं सर्वाना करुणाघन । आज रहासी संगर्मी ॥७३॥
 पसरो तुझी पवित्र कीर्ती । श्रीगुरुनृसिंह सरस्वती ॥
 आमची तारक दत्तमूर्ती । आज निष्ठुर झाली दिसे ॥७४॥
 तुझी स्तुति करावयास । शब्द फुटेना या कंठास ॥
 एकदां तरी दर्शनास । द्यावें लवकर जातें मी ॥७५॥
 मंगलागौरी तुष्ट पूजनीं । मला बाहती शिवभवानी ॥
 पतीचे प्राण मजलागोनी । वाट पहाती स्वर्ग पंथीं ॥७६॥
 या लोकींची पुरली आशा । नमस्कार तुला परमेशा ॥
 श्रीगुरुराया मायापाशा । तोडिसी धन्य दयाघन ॥७७॥
 माझी मति तुझ्या चरणा । स्थिर असो येवो करुणा ॥
 लांबून दिसे गुरुराणा । सावित्री वंदन करीतसे ॥७८॥
 सत्वर जवळ जाऊन । सती करी साष्टांग नमन ॥
 श्रीगुरु देती आशीर्वचन । सौभाग्यवती पुत्रीभव ॥७९॥

सत्वर लोक तटस्थ झाले । म्हणती पतीला मरण आलें ॥
 सहगमनविधि चालले । गुरु म्हणती सत्य वाचा ॥८०॥
 नका करूं प्रेत संस्कार । येथें आणावें तें सत्वर ॥
 हिचें दैव बलवत्तर । पतिपुत्र नशिबी हिच्या ॥८१॥
 गेले लोक धांवत पळत । घेऊन आले प्रेत त्वरित ॥
 विप्र रुद्राभिषेक करीत । श्रीगुरुचरणां त्यावेळीं ॥८२॥
 तें गुरुपदतीर्थ घेऊन । प्रेतावर झालें स्नपन ॥
 गुरुकृपेनें अवलोकन । करितां प्रेत जिवंत ॥८३॥
 एकच झाला जयजयकार । धन्य धन्य हे यतिवर ॥
 साक्षात गिरिजाशंकर । तुला श्रीगुरो नमन असो ॥८४॥
 पतितपावन दीनोद्धारण । जगा तारक आपले चरण ॥
 श्रीगुरुपदीं लोटांगण । आरति झाली गजरानें ॥८५॥
 दत्तसावित्री भावें स्तविती । सर्व लोकां आनंद प्राप्ती ॥
 लोक भारावले चितीं । गुरूला असो नमस्कार ॥८६॥
 एकनिष्ठ भाव सतीचा । यमा हटवी श्रीगुरुवाचा ॥
 महामृत्यु हा दिवसाचा । असत्य काय विधिलेख ॥८७॥
 एक द्विज पुसे गुरूस । गुरु सांगती भक्तहितास ॥
 मागून घेतलें त्या विधीस । आयुष्य भावी जन्माचें ॥८८॥
 श्रीगुरुपद सर्व श्रेष्ठ । गुरुभक्ति सदा वरिष्ठ ॥
 गर्जती लोक एकनिष्ठ । भक्ता कांहीं उणे नसे ॥८९॥
 अस्तमानीं गुरु मठांत । येती आनंद ओसंडत ॥
 सतीस योगी जेव्हां भेटत । सतीप्रभाव श्रेष्ठ कथी ॥९०॥
 स्कंदपुराण काशीखंड । त्यांत आख्यान फार गोड ॥
 दंडकारण्यीं तम अखंड । सूर्यप्रकाशा प्रवेश नसे ॥९१॥
 सत्वर देव संचिंत होती । विधिलागीं शरण जाती ॥
 त्यांना ब्रह्मदेव म्हणती । कारण योजून ठेविलें ॥९२॥

विंध्यगिरी वाढूं लागला । दक्षिण मार्ग बंद झाला ॥
 अगस्ति बळी ज्ञानी भला । त्यासी दक्षिणे पाठवावें ॥९३॥
 त्याचा शिष्य विंध्य पर्वत । गुरूस करील दंडवत ॥
 मग मार्ग दंडकारण्यांत । अगस्ति खुला करितील ॥९४॥
 देवेंद्र ऐकून उत्तर । ऋषि गुरूसह सत्वर ॥
 येत आश्रमीं मनोहर । अगस्तींच्या काशीपुरीं ॥९५॥
 ऋषि करी आदर सत्कार । संतोषती गुरु अमर ॥
 अगस्तीची स्तुति अपार । भार्येसह ते करिती ॥९६॥
 लोपा मुद्रा पतिव्रता । अनसूयेसम विख्याता ॥
 आणि प्रार्थिती जावें आतां । दक्षिण देशीं लोकहिता ॥९७॥
 त्याप्रमाणें अगस्ति मुनी । भार्येसह दंडकारण्यीं ॥
 येऊन वस्ती करितीवनीं । समुद्रही भिऊं लागला ॥९८॥
 विश्वेशउमा मल्लिकार्जुन । कार्तिकस्वामी गजानन ॥
 सर्वासह त्यांना नमन । श्रीरामासही साह्य त्यांचेच ॥९९॥
 पतिव्रतामहिमा अमित । श्रीगुरूला प्रिय अत्यंत ॥
 पन्नासावा अध्याय घेत । श्रीदत्त हर्षे भक्तहिता ॥१००॥